

תמצית הש"ס

בבא קמא ק"ב: – בבא מציעא (כולל רש"י ותוס') י"ד:

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (פסחים נ.).

קנין עבור אדם אחר

הנותן מעות לשלוחו לקנות חיטים למחצית שטר וקנה שעורים או איפכא, לרבי יוחנן לר"מ שינוי קונה והפחת או השבח לשליח, ולר"י שינוי אינו קונה ואם פחתו פחתו לו דלא לעוותיה שדריה, ואם הותירו הותירו לאמצע. ובמערבא מחכו עליה, שהרי מי הודיע לבעל החיטים שיקנה את החיטים לבעל המעות, דדווקא כשעשה שליחותו קנה. ולר' אלעזר י"ל שר"מ מדבר רק בדבר הנצרך למשלח עצמו, אבל לא איירי בסחורה דניחא ליה בכל דבר שיש בו רווח.

הקונה שדה ואמר למוכר שהוא קונה את השדה עבור ריש גלותא וכוונתו כדי שלא יצאו עליה עסיקין, והשטר הוא על שם ריש גלותא, אם לא הודיע למוכר שקונה עבור עצמו, הדין תלוי אם סוברים את הטענה "מי הודיעו לבעל חיטים וכו'", ואם הודיעו שקונה עבור עצמו קנה, וריש גלותא אינו מחויב לכתוב לו שטר שהקרקע שלו, ואם אמר הלוך ע"מ שריש גלותא יכתוב לו שטר, לרב ששת יכתוב לו שטר, והגמ' שואלת איך אפשר לכפות את ריש גלותא לכתב שטר. ועל כן אביי מעמיד שהנדון הוא אם המוכר מחויב לכתוב שטר נוסף שמכר לו, דבסתמא אינו מחויב אע"פ שידע שכוונתו לקנות עבור עצמו, מפני שהיה עליו להתנות שיכתוב לו שטר אחר, שלא יתבעו יורשי ריש גלותא את השדה, ואם אמר לעדים שהוא צריך שטר אחר חייב המוכר לכתוב לו שטר נוסף, ואינו יכול לטעון שהבין שהריש גלותא יכתוב את השטר.

ק"ג: הנותן מעות עבור פשתן ונתייקר הפשתן ומכרו המוכר לאחריים במחיר גבוה יותר, אם משך הלוך הראשון את הפשתן הרי הלוךים כגזלנים ומשלמים כשעת הגזילה, ואם לא משך ולא אמר להם המוכר שהפשתן של הלוך הראשון, אסור לו לקחת מהם מעות דהוי ריבית, דעושים אמנה בפירות ואין עושים בדמים, אם נתן מעות עבור פירות כשער הזול ולא היה לו פירות ויצא השער מותר לתת לו פירות בשער היוקר, אבל דמים כשער היוקר אסור דמחזי כריבית.

דיני השבת הגזילה

מתי חייב להחזיר את הגזילה אפי' למדי- הגוזל את חברו שזה פרוטה ונשבע לשקר והודה מחויב ללכת להחזיר את הגזילה לנגזל עצמו אפי' עד מדי, דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו, דכתיב "לאשר הוא לו יתנו", ולא יתן את הגזילה לבנו או לשלוחו ואפי' אם יוליהו לנגזל לא הוי השבה עד שיגיע לידו ואם נאנס חייב להחזיר, אבל יכול לתת את הגזילה לשליח ב"ד, (בין בעשאו גזל בין בעשאו גזלן, ולרשב"א דווקא בעשאו גזל. ק"ד), ואם מת הנגזל יחזיר ליורשיו.

ודין זה הוא בין לר"ט ובין לר"ע דלהלן, דכיון שהגזלן מוכן להחזיר את הגזילה אינו מחויב ללכת למדי, אא"כ נשבע וצריך כפרה.

ק"ג: גזל מאחד מחמשה ואינו יודע ממי גזל וכל אחד טוען שממנו גזל, לר"ט מניח גזילה ביניהם ומסתלק, ולר"ע אינו יוצא מידי עבירה עד שישלם לכל אחד ואחד.

הגמ' אומרת שא"א להעמיד את המחלוקת דווקא כשנשבע לשקר, ולכן לר"ע חייב להחזיר לכולם, דכתיב "לאשר הוא לו יתנונו ביום אשמתו", ולר"ט תיקנו חכמים שאינו חייב להחזיר לכולם, כמו שתיקנו שאם ההוצאה יותר מהקרן די שיביא קרן וחומש לבי"ד ויקריב אשם ותהיה הגזילה תחת ידם עד שיבוא הנגזל ויטלנו, ולר"ע שאני התם שיעה הממון לבעלים לאחר זמן.

שהרי מצינו שבלקח מחמשה בני אדם מודה ר"ע שמניח מקח ביניהם ומסתלק, ואם נשבע לשקר למה מודה בזה ר"ע, ועוד שהגמ' מביאה מעשה זה על חסיד אחד, והיינו או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בן אילעאי, ולא יתכן שנשבעו לשקר, וא"כ בהכרח שנחלקו גם בלי שבועה.

ואין לומר שר"ט מודה דווקא כשנשבע (ור"ע קונס גם כשלא נשבע), שהרי באופן שנשבע בהכרח איירי כשהודה אח"כ, ואם הודה גם בלי שבועה מודה ר"ט שחייב להחזיר לכל אחד.

שליחות להחזרה

ק"ד: מי שיש לו מעות ביד חברו ועשה שליח בפני עדים, לרב חסדא הוי שליח ואם נאנסו המעות בדרך פטור המשלח, ולרבה לא הוי שליח, שאין כוונתו אלא לומר לו שהוא אדם נאמן, ואם השליח הוא שכירו ולקטיו הוי שליח לרב חסדא אף אם לא העמיד את השליח בעדים. ואם אמר המקבל לשליח להמציא את עצמו למשלח לא הוי שליח. והדין הנ"ל הוא גם במשאיל ששלח את הפרה לשואל, או בהשבת הגזילה.

ק"ד: ואם בא השליח עם דיוקני שיש לו סימנים וחותם, אם אין העדים חתומים עליה לא ישלח עמו, ואם העדים חתומים עליה לריו"ח ישלח עמו, ולשמואל לא ישלח עמו, אא"כ כתב לו התקבלתי מעותי ע"י קבלת השליח, ואם המשלח זקן זה אינו מועיל דשמא ימות לפני שיקבל את המעות, אלא יקנה המשלח את המעות לשליח אגב קרקע, ויכתוב השליח התקבלתי.

דיני חומש

השבה למדי- הגוזל את חברו ונשבע לו אינו חייב ללכת למדי אלא עבור הקרן ולא עבור החומש.

חיוב קרן וחומש ביורשים- אם מת הגזלן חייבים היורשים את הקרן אפי' אם לא נשבעו לא הוא ולא אביו. ואם לא הודה לא הגזלן ולא היורשים פטורים היורשים אף מהקרן, ואם היורשים הודו חייבים היורשים את החומש (ופטורים מאשם שהרי מתו בעליו, ואם לא הפרישו פטורים דאין כפרה למתים), דחומשא ממונא, אמנם אם אין הגזילה קיימת פטורים היורשים מחומש, דלאו עליהו רמיא לשלומי, והוי

לפרטים נא להתקשר ל-0527692282.
ניתן לקבל את הגליונות בדואר (בתשלום)
או בפקס, או במייל (חינם)-
A0527692282@gmail.com

אפשר להאזין בקול
הלשון לשיעורים
צפרים על הדף היומי
בטל' 036171111
ולקיש 123 ואח"כ 34.

כפירת דברים בעלמא, ושבועת בטוי הוא דליכא חומש, ואם עמד האב בדין והשאיר אביהם קרקעות חייבים בקרן מפני כבוד אביהם, אבל לא בחומש לפי שאין משלמים על כפירת שעבוד קרקעות שהי אין נשבעים על הקרקעות. ואם היתה הגזילה בדיסקיאה ומופקדת אצל אחרים, חייב להחזירה, אבל פטור מחומש שהרי כשנשבע לא ידע שהיא קיימת.

אם נשבע הגזלן שאינו חייב חומש, צריך להוסיף חומש על החומש.

גזילת פחות משו"פ

ק"ה. א"צ ללכת למדי עבור פחות משו"פ בקרן, ואם הגזילה קיימת לל"ק צריך לילך למדי דחיישינן שתתייקר, ולל"ב א"צ לילך למדי.

גזל ג' אגודות כשהיו שוות ג' פרוטות והזולו לב' פרוטות, והחזיר הגזלן ב', חייב להחזיר את השלישית, שהרי כל חמץ שעבר עליו הפסח חייב להחזיר (א"כ החמץ בעין שיכול לומר לו הרי שלך לפניך) אע"פ שהוא שוה פחות משו"פ. ואם גזל ב' אגודות שהם שוות פרוטה והחזיר לו אחת, אע"פ שאין בידו שיעור גזילה, מ"מ לא קיים מצות השבה.

גילוח שער הנזיר - נזיר ששייר ב' שערות לא עשה כלום, ואם גילח אחת ונשרה אחת קיים מצות גילוח, ואם נשרה אחת וגילח אחת, אע"פ שאין לו שער לו קיים מצות גילוח.

מתי חבית חוצצת מפני הטומאה - חבית שניקבה אינה חוצצת מפני הטומאה, ואם נסתם הנקב ע"י שמרים חוצצת, ואם סתם את הנקב ע"י זמורה צריך למרח טיט בין הזמורה לחבית, ואם סתם את הנקב ע"י ב' זמורות צריך למרח גם בין הזמורות, ורבא מסתפק מה הדין בסתם חצי.

קרנן שבועה

ק"ה: חיוב קרנן שבועה בכפירה שיש בה השבה - רבא מסתפק מה הדין בנשבע שלא גנב חמץ שעבר עליו הפסח, אם חייב קרנן על השבועה, או שכיון שהחמץ אצלו ואינו שו"פ פטור. ולרבה חייב כיון שאם החמץ יגנב מהגנב יצטרך לשלם ממון, ורבה איירי בטוען שהוא שומר חנים דחייב משום שאם השור היה נגנב היה פטור, (וכן ש"ש באונס ושואל במתנה מחמת מלאכה), ומבואר שצד הגניבה מחייבו קרנן שבועה. ולדברי רבה הא דקתני בבביתא (וכדלהלן) שאם טוען שהוא שומר פטור כיון שהודה בעיקר, איירי באומר לו הילך.

המודה בעיקר אינו חייב קרנן שבועה, ועל כן הטוען שהשור אצלו בתורת מכירה ולא שילם מעות ואומר לו שיקח את השור, או שטוען שנתנו לו במתנה ע"מ שיעשה לו נחת רוח ולא עשה ויקח את השור, או שאביו מכרו או נתנו במתנה, או שרץ אחרי פרתו, או שנכנס לרשותו מאיליו, או שמצאו ולא ידע של מי הוא, אינו חייב קרנן.

הנשבע שאינו יודע עדות חייב קרנן, ואם ראה אבידה ולא הכיר את המוצא, או שלא ידע מי המאבד, או שהכיר את שניהם, לרבי חנינא פטור מקרנן שבועה, ולשמואל חייב. ונחלקו במחלוקת דלהלן.

עד אחד שנשבע שאינו יודע עדות לת"ק פטור, ולר"א בר"ש חייב, ונחלקו אם דבר הגורם לממון כממון דמי או לא.

דיני כופר בפקדון, וטוען טענת גנב או אבד

אם נעשה גזלן ע"י הכפירה - הכופר בפקדון לרב ששת נעשה עליו גזלן וחייב באונסים, והגמ' אומרת שאין ראייה לדבריו מדתניא שלומדים עונש "וכחש בה" (ואזהרה מ"ולא תכחשו") די"ל שהכונה לעונש שבועה אבל אם כפר ולא נשבע פטור. ואין להקשות על דבריו מהא דתניא שהכופר בפקדון נעשה חשוד על השבועה, ושכנגדו נשבע ונטול, (וכן בשבועת העדות ואפי' בשבועת שוא), דהתם איירי בעומדת באגם, שאין כוונתו לגזול אלא להשתמט, דמהאי טעמא הכופר במלוה כשר לעדות.

ק"ו. אם נפטר מלשלם ע"י השבועה - האומר לחבירו מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום, ונשבע ובאו עדים, לשיטת רב פטור דכתוב "ולקח בעליו ולא ישלם", ודין זה הוא בין במלוה בין בפקדון, אמנם אם נשבע חוץ לבי"ד או שקפץ ונשבע חייב. ורבא מעמיד את דברי רב רק באופן שטען טענת אבד ונשבע ולא הודה ובאו עדים, אבל אם הודה חייב אף בטוען טענת אבד, ואם טען טענת גנב והודה ג"כ חייב. ויש חולקים על רב וסוברים שבכל גוונא חייב.

הטוען טענת גנב בפקדון ונשבע בבי"ד ובאו עדים שגנבו חייב כפל, ואם הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם, אפי' אם אח"כ באו עדים, ואם הודה אחר שבאו העדים משלם כפל ואשם.

ואם נשבע ה' פעמים אפי' שלא בפני בי"ד, חייב חומש ואשם על כל אחת ואחת, כיון שהיה יכול לחזור ולהודות.

ק"ו: תשלומי כפל וד' וה' - הטוען טענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל, ואם טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה'. והא דתנן שאם טען טענת גנב ונשבע ובאו עדים שאכלו משלם כפל ולא ד' וה', איירי באכלו נבילה, או באכלו טריפה (ולר"מ דס"ל ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה חייב ד' וה'), או בבן פקועה (ולר"מ בן פקועה טעון שחיטה), או שעמד בדין ואמרו לו צא תן לו (אבל אם אמרו חייב אתה ליתן לו וטבח חייב ד' וה'), או בשותף שטבח שלא לדעת חבירו.

הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל, ואף שהמקבל פקדון מקטן אינו חייב כפל, י"ל דאיירי שאכלו כשהוא קטן, אבל אם אכלו כשהוא גדול חייב, ולרב אשי שאני אבידה שהיא מכח בן דעת, משא"כ מקבל פקדון מקטן.

ק"ז: אי בעינן הודאה במקצת בפקדון ובהלוואה ובשומרים - הטוען טענת גנב בפקדון, לריו"ח אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת, דכתוב "כי הוא זה". ולרבי חייא בר יוסף הפסוק מדבר במלוה ששם צריך הודאה במקצת, מפני שאינו מעיז פניו בפני בעל חובו, וכופר במקצת כדי להשתמט עד שיהיה לו מה לפרוע, ולכן חיייה התורה שבועה כדי שיוודה, ובפקדון א"צ הודאה במקצת, משום שמעיז פניו. ולרמי בר חמא ד' שומרים צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת.

ק"ז: טוען טענת גנב ששלח יד בפקדון - הטוען טענת גנב בפקדון לרבי חייא בר יוסף אינו חייב שישלח בו יד, ולריו"ח חייב בעומדת על אבוסה, ואם שלח יד ילה"ס אם חייב, או שפטור משום שקנה ע"י השליחות יד והשבועה לא מהניא כלום. (ואין להוכיח ממה שאמר ריו"ח שהטוען טענת אבד ונשבע וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור, דאין הטעם משום שקנה בשבועה הראשונה, אלא משום שיצא ידי הבעלים כבר בשבועה הראשונה). ולרב ששת אם שלח יד פטור מכפל.

ק"ח. למה המשלם כפל לא משלם חומש - הטוען טענת גנב ונשבע, וחזר וטען טענת אבד ונשבע, ובאו עדים שלא נגנב והודה שלא אבד, כיון שחייב כפל אינו חייב חומש, ומהאי טעמא נמי הטוען לאחד מן השוק שגנב את שורו ונשבע ובאו עדים שגנבו חייב כפל, ואם הודה מעצמו חייב קרן וחומש ואשם, ואם הודה אחר שבאו עדים חייב כפל והכפל פוטרו מהחומש, אע"פ שחיוב הכפל אינו מחמת השבועה.

שניים שטענו טענת גנב - מסר שורו לב' בני אדם וטענו בו טענת גנב, ואחד נשבע והודה, ואחד נשבע ובאו עדים, הגמ' מסתפקת אם בכהאי גוונא שייך לחייב אחד כפל ואחד חומש, או שא"ל לחייב שניהם, תיקו.

ב' חיובי כפל או חומש - הטוען טענת אבד ונשבע הוודה וחזר וטען טענת אבד ונשבע והודה, חייב ב' פעמים חומש, דכתיב "חמשייתו". ואם טען טענת גנב ונשבע ובאו עדים, וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים, חייב ב' פעמים כפל.

דין הגונב מהשומר

למי משלם הגנב כשהשומר שילם לבעלים - שומר שנשבע ושילם ונמצא הגנב, לאביי משלם כפל לבעל הפקדון, כיון דאטררחיה בשבועה, ולרבא משלם לשומר כיון שהוא שילם, ונחלקו בדיוקא דמתנית' ריש המפקיד.

ק"ח: אם הבעלים תבעו את השומר ונשבע ונמצא הגנב, ותבעו השומר והודה, ותבעוהו הבעלים וכפר והביאו עדים, אם שבועת השומר היא אמת שטען שנגנבה באונס וכן היה נפטר הגנב בהודאת השומר שכיון שהוא נאמן ניחא לבעלים בתביעתו והודאת הגנב היא הודאה, ואם בשקר נשבע שנמצא שלא נגנבה באונס לא נפטר הגנב בהודאה לשומר. ורבא הסתפק מה הדין אם רצה השומר להשבע לשקר ולא הניחווהו, וי"א שהסתפק מה הדין אם נשבע לשקר אי אמרינן דכיון דסופו להתחרט ולשלם תביעתו תביעה או לא.

ואם השומר שילם, ונמצא הגנב, ותבעוהו הבעלים והודה, ותבעו השומר וכפר, ילה"ס אם נחשבת תביעת הבעלים עבור השומר, או שכיון ששילמו לו אין תביעתו תביעה.

על מי מוטל לתבוע את הגנב - נגנבה באונס והוכר הגנב לאביי שומר חינם יכול להשבע ושומר שכר עושה עמו דין ישלם לבעלים ויחזור ויפרע מן הגנב, שכיון שהוא ש"ש עליו לטרוח אחריה, שהרי לא יפסיד כלום. ולרבא אף ש"ח עושה עמו דין ואינו נשבע, ואם קדם ונשבע לפני שנמצא הגנב, אף לרבא יכול הש"ח לעמוד בשבועתו.

נגנבה באונס והחזירה הגנב לשומר ומתה בפשיעה, רבה זוטי מסתפק אם פטור כיון דכלתה שמירתו, או שכיון שהחזירה חייב בשמירתה.

הטוען טענת אבד בפקדון ונשבע ובאו עדים משלם קרן, ובטענת גנב משלם כפל, ואם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם.

ק"ט. האוסר את נכסיו על בנו ומת ירשנו, ואם אסרו בחייו ובמותו לא ירשנו, ואם אין לו מה לאכול לזה ובעלי חובות באים ונפרעים מהירושה את חלקו.

דין הגוזל את אביו

הגוזל את אביו ונשבע לו ומת משלם קרן וחומש ואשם לבניו או לאחיו של אביו, ואינו יכול לעכב כנגד חלקו, כיון דבעי למיעבד השבה. ויחזיר אפי' לארנקי של צדקה אם אינו מוצא יורשים לאביו, ויאמר שזה גזל אביו.

ואם אינו רוצה להפסיד את חלקו, או שאין לו, לווה מאחרים, ובעלי חובות באים ונפרעים מן ההשבה את חלקו.

ואינו יכול למחול לעצמו (כמו שהנגזל עצמו יכול למחול), וכר"ע דס"ל שאין הגזלן יכול למחול לעצמו, וכדלהלן.

דין גזל הגר

הגוזל את הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר, והיה מעלה את הקרן החומש והאשם לירושלים, ופגש את הגר, וזקפו הגר במלוה, ומת, לריה"ג זכה הגזלן במה שבידו, ולר"ע אין לו תקנה עד שיוציא את הגזילה מתחת ידו.

לריו"ח שיטת ריה"ג שיכול למחול בין לעצמו בין לאחרים, ולר"ע אינו יכול למחול בין לאחרים בין לעצמו.

לרב ששת לריה"ג יכול למחול רק לאחרים, וטעם הפטור הוא מפני שזקפו עליו במלוה.

ולרבא אף לר"ע יכול למחול לאחרים, ולריה"ג יכול למחול אף לעצמו, ומה שאמרה תורה שגזל הגר לכהנים היינו כשהודה לאחר מיתה, שקנאו השם ונתנו לכהנים.

ק"ט: גזל הגיורת - גם גזל הגיורת לכהנים, דאע"ג דכתיב "איש" איתרבי גיורת מ"המושב", ומ"איש לומדים" שבקטן א"צ לחזר אחר גואלים דאין לו בנים.

הכהנים שבאותו המשמר זוכים בגזל הגר דכתיב "מלבד איל הכיפורים" למי שזה ניתן זה ניתן.

ואם היה הגוזל כהן גזילו יוצא מתחת ידו ומתחלק לכל אחיו הכהנים, ודין זה נלמד משדה אחוזה שגם הוא אע"פ שהוא שלו מתחלק לכל אחיו הכהנים.

עבודת הכהנים וחלוקת הקרבנות

כהן יכול לבוא להקריב בכל זמן שירצה, דכתיב "ובא בכל אות נפשו ושרת", והבשר והעור שלו, ואפי' אם הוא בעל מום נותנה לכהן שבאותו משמר והבשר והעור שלו, דכתיב "ואיש את קדשיו לו יהיו".

ק"י. ואם הוא זקן או חולה אם יכול לעבוד נותנה למי שירצה והבשר והעור שלו, ואם אינו יכול לעבוד אינו יכול למנות שליח, ואם יכול לעבוד ע"י הדחק יכול למנות שליח, שהרי עודה ע"י הדחק עבודה היא, אבל הבשר והעור לאנשי משמר כיון שאכילה גסה לאו שמה אכילה.

אם הכהן **טמא** יקריבו הטהורים את הקרבן, ואם אין טהורים אלא בעלי מומין, נותן את הקרבן ציבור לכל מי שירצה, ועבודתה ועורה לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר.

כהן **אונן** יכול למנות שליח להקריב את קרבנו, כמו שיכול להקריב בעצמו, ובשרו ועורו לאנשי משמר, דאסור לאכול באנינות, וגם אינו חולק כדי לאכול בערב.

המשך דין גזל הגר

הגוזל גר ונשבע לו ומת, משלם קרן וחומש לכהנים ואשם למזבח.

ואם מת הגזלן בעליתו לירושלים ינתן הכסף לבניו, והאשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה.

גזל הגר **שהחזירו בלילה או שהחזירו לחצאין** לרבא לא יצא יד"ח דאשם קרייה רחמנא.

גזל הגר **שאין בו שו"פ לכל כהן** לא יצא יד"ח, ורבא מסתפק מה הדין אם יש בו שו"פ לבני משמרה שאינה משמשת בשבוע זה, ונתן לבני אותה משמרה, אם יצא ידי השבה.

ק"י: אין חולקים גזל הגר כנגד גזל הגר, דאשם קרייה רחמנא.

קבלת הכהנים בגזל הגר הוי כניתן להם **במתנה ולא בירושה**, שהרי בברייתא מונה אותם יחד עם שאר מתנות, ונ"מ א' בגזל חמץ ועבר עליו הפסח, ו"א שאינו יכול לתת להם את החמץ (ואי הוי ירושה יכול), ולרבי זעירא אע"פ שזה מתנה אינם מקבלים אלא את הגזילה. ב' כהן שקיבל עשר בהמות פטור ממעשר בהמה, כלוקח ומקבל מתנה, אע"פ ששורשים שקנו בתפיסת הבית חייבים לעשר.

כ"ד מתנות כהונה - י' במקדש - חטאת בהמה או עוף, אשם ודאי ותלוי, זבחי שלמי ציבור, לוג שמן של מצורע, מותר העומר, שתי הלחם ולחם הפנים, ושיירי מנחות. ד' בירושלים - בכורה וביכורים והמורם מתודה ומאיל נזיר ועורות קדשים. י' בגבולין - תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטור חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר.

אם כבר נתן את הכסף לאנשי משמר ומת אין היורשים יכולים להוציא מידם. אביי לומד מדין זה שכסף מכפר מחצה, דאל"כ יחזירו

הכהנים ליורשים, דאדעתא דהכי שלא יהיה לו כפרה לא נתן להם, (וסברא זו היה אפ"ל בכל חטאת שמתנו בעליה, ומ"מ גזה"כ שלמיתתה אזלא, ובאשם הלכתא גמירי לה שכל שבחטאת מתה באשם תרעה, ויבמה שנפלה לפני מוכה שחין צריכה חליצה, דאנן סהדי דניחא לה בקידושין.

ק"א. ואם נתן את הכסף לבני משמרה אחת ואת האשם לבני המשמרה אחרת, אם נתן לכל משמרה בזמנה כל אחת זכתה בשלה, ואם נתן את הכסף לבני המשמרה הבאה לפני זמנה, לר"י יחזור הכסף אצל אשם, דקנסינן את המשמרה שקיבלה לפני זמנה, (אמנם אם עבר זמן המשמרה הראשונה יביאו את האשם לבני המשמרה הבאה, דאחולי אחלי גביהו, ואם עבר גם זמן המשמרה השניה יחזור הכסף לבני המשמרה הראשונה), ולחכמים יחזור אשם אצל כסף דקנסינן את אלו שקיבלו את האשם לפני הכסף.

ואם הביא את הכסף לבני משמרה אחת ואת האשם למשמרה הבאה יצא, מפני שהמביא את הגזילה לפני האשם יצא, אבל אם נתן את האשם לבני משמרה אחת ואת הכסף למשמרה הבאה, אם האשם קיים יקריבוהו בני המשמרה השניה, ואם אינו קיים לא יצא, דכתיב "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר" כיון שהביא את האשם לפני הגזילה, ויחזור ויביא אשם אחר, והמשמרה הראשונה זכתה באשם הפסול לעורו.

קרן חומש ואשם אם מעכבים זה את זה במעילה ובגזילה- קרבן אשם ותשלום המעילה מעכבים זה את זה, דכתיב "באיל האשם ונסלח לו" איל כמשמעו ואשם זהו קרן. ואם הביא את האשם לפני הקרן לא יצא דכתיב "באיל האשם" שהאשם כבר שולם, אבל חומש אינו מעכב דמשמע שדווקא האיל הוקרן מעכבים, ומזה לומדים שגם בגזל הדיוט אם נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב את הכפרה.

הגוזל ומאכיל:

דין גזילה שעברה לרשות אחר

ק"א: גזלן שבא אדם אחר ואכל את הגזילה לרב חסדא יכול הנגזל לגבות ממי שירצה, דכל כמה שלא נתיימשו הבעלים עדיין היא ברשות הבעלים, אבל לאחר יאוש אינו גובה אלא מהראשון.

גזלן שמת וירשו בניו את הגזילה- במתני' איתא שפטורים מלשלם, ורמי בר חמא למד מזה שרשות יורש כרשות לוקח וקנו היתומים ביאוש ושינוי רשות, ואיירי אפ"ל אם הגזילה קיימת, ואם הניח להם אפ"ל פרה שהיה חורש בה שמכירים שהיתה של הנגזל (או מיטב ומיסב עליה ק"ג). וכדו' חייבים להחזיר מפני כבוד אביהם. ורבא ס"ל שרשות יורש אינה כרשות לוקח, ואם הגזילה קיימת חייבים להחזיר, ומתני' דקתני פטורים איירי כשאכלו את הגזילה, ואם הניח להם אחריות נכסים קרקעות חייבים לשלם אע"פ שאין הגזילה קיימת שנכסי האב השתעבדו מחיים.

ק"ב. הניח להם אביהם מעות של ריבית א"צ להחזיר אפ"י את אותם מעות עצמם. רמי בר חמא לומד מזה שרשות יורש כרשות לוקח, ורבא סובר דשאני ריבית שלא הזהירה תורה את הבנים.

גבית הגזילה מהיתומים- הגוזל ומת והגזילה קיימת לסומכוס אם הם קטנים פטורים מלשלם דלאו בני דינא נינהו, ואם הם גדולים חייבים לשלם, אא"כ הם אומרים שהם יודעים שאביהם חישב עמו ואינו חייב לו כלום. ולחכמים אף קטנים חייבים.

הגוזל ומאכיל את בניו פטורים מלשלם, דכתיב "אשר גזל" שחייב להחזיר רק כעין שגזל ולכא לאוקמי בדידה אלא בבניו. ואם אכלו את

הגזילה אחר מותו גדולים חייבים, אבל קטנים פטורים שהרי אפ"י אם הזיקו פטורים, ואם עדיין לא אכלו בין קטנים בין גדולים חייבים.

הניח להם אביהם פרה שאולה יכולים להשתמש בה בימי השאלה, ואם מתה אין חייבים באונסיה, ואם הניח להם קרקעות לרב פפא שחייב האונסים חל רק בשעת האונס (דלס"ל שהטובח פרה שאולה בשבת פטור, דאיסור שבת וגניבה באים כאחד, אבל בפרה גנובה חייב) פטורים כיון שהשואל מת והם לא התחייבו, וי"א שחייבים דחייב אונסים חל בשעת השאלה, ודלא כרב פפא. ואם חשבו שהיא של אביהם וטבחוה ואכלו משלמים דמי בשר בזול, אא"כ הניח להם אביהם קרקעות.

קבלת עדים על קטן ושלא בפני בע"ד

ק"ב: דין עם קטן- קטן המחזיק בבית שירש מאביו ובא אחר בטענה שהחזיק בבית ג' שנים בחיי האב והאב מכרה או נתנה לו, לרבי אבין אין מקבלים עדות עד שיגדל, וכסומכוס הפוטר קטנים מלהחזיר גזילת אביהם. אמנם אם ירד הקטן לשדה חבירו בטענה שהיא שלו, מוציאין אותה מיודו, ולכשיגדיל יביא עדים, שהרי אין לו בה חזקה דאבוה.

אין מקבלים עדות שלא בפני בעל דין אא"כ הבעל דין או העדים חולים, או שהעדים רוצים ללכת למדה"י, ושלאו לו ולא בא, ואיירי כשהתחילו לדון ובי"ד הגדול אמרו שבי"ד זה ידון בענין, אבל בלא הכי יכול לומר שהוא רוצה ללכת לבי"ד הגדול.

קיום שטר שלא בפני בעל דין- לרב מקיימים שטר שלא בפני בעל דין, ולריו"ח אין מקיימים, דכתיב "והועד בבעליו", ולרבא הלכה מקבלים עדות שלא בפני בעל דין ואפ"י עומד וצווח.

שטר אדרכתא ונדוי

אם הנתבע מבקש זמן להביא עדים נותנים לו זמן, ואם לא בא זמן ממתנינים בה"ב, וכל יום מהימים הללו מזמנים אותו פעם נוספת, ואחרי שלא בא ביום שני האחרון, כותבים עליו שטר נדוי ביום שלישי, אמנם אשה המצויה בעיר כבר אחרי היום הראשון כותבים עליה שטר נדוי. (ק"ג).

וממתנינים צ' יום, ל' כדי שימצא ללוות, ול' שאם לא מצא ימכור נכסיו, ול' עבור הלוקח שישגי מעות. ואם לא בא כותבים למלוה אדרכתא שיכול לרדת לנכסיו וליטלם בחובו ע"י שומא.

וכל זה במלוה שאמרו הלוח שהיא יבוא, אבל אם אמר שהוא לא יבוא, או בפקדון, כותבים לו אדרכתא מיד.

אין כותבים **אדרכתא** אלא על קרקעותיו, אבל לא על מטלטלין אע"פ שיש למלוה קרקעות אחרות, כדי שאם ירע את השטר יוכל לחזור ולקחת את קרקעותיו.

מודיעים ללוה על האדרכתא, אא"כ הוא גר רחוק, ואם יש קרובים, או שיש שיירות ממתנינים שילך השליח ביום שלישי ויבוא הלוח לבי"ד ביום חמישי.

מי נאמן שזימן את הנתבע לדין, ויכולים לנדותו- שליח בי"ד נאמן כשניים לענין הנידוי, אבל כדי לנדותו בשטר צריך ב' עדים, שהרי יצטרך אח"כ לשלם דמי השטר. ואם שלחו אשה או שכנים לזמנו ולא בא נאמנים שזימנוהו, אא"כ הוא בעיר, או שיעבור על פתח הבי"ד (שבאופנים אלו יכול להיות שסמכו על הבי"ד שיודיעו לו), או שאינו נמצא שם באותו יום (ושכחו להודיע לו).

ק"ג. ביטל הנידוי- מי שסירב לבוא לבי"ד ונידוהו אין מקרעים את שטר הנידוי עד שיבוא לבי"ד, ואם סירב לציית לדין מקרעים ממתי שמקבל על עצמו לציית.

ימים שאין מזמנים לבי"ד- בימי ניסן ותשרי אין מזמנים שיבוא לדין בימים אלו אבל מזמנים שיבוא אחריהם, ובערבי שבתות ויו"ט

אין מזמינים כלל. וביומי דכלה ודריגלא לא היו מזמנים, והאידיא דשכיחי רמאי מזמינים ביומי דכלה ודריגלא.

נטילת מעות מאנשים המוחזקים כגזלנים

אין פורטים מעות מתיבת המוכסים, ולא מכיס של גבאים של המכס, ואין נוטלים מהם צדקה, אבל מותר לקבל מהם עודף.

מוכסים - לשמואל דינא דמלכותא דינא ואינם גזלנים, אמנם מוכס שאין לו קצבה או שעמד מאיליו הוי גזלן.

לבישת בגד כלאים כדי להבריח את המכס, והיינו במוכס העומד מאיליו או שאין לו קצבה, לת"ק אסור, ולר"ע מותר, ונחלקו אם דבר שאין מתכוון מותר או אסור.

מותר לידור להורגים ולחרמין ולמוכסים. ומותר לידור שהדבר תרומה או שהוא של בית המלך, אע"פ שהדבר אינו נכון. ואיירי במוכס העומד מאיליו, או שאין לו קצבה, ולרב אשי איירי במוכס כנעני דאין לחוש אם גוזלו היכא דליכא חילול השם.

גזל עכו"ם וכדו'

חיובו בדין - מותר לחייבו עכו"ם בין בדיני ישראל בין בדיני עכו"ם.

עקיפין - לרבי ישמעאל מותר לבוא עליו בעקיפין, ולר"ע אין באין עליו בעקיפין מפני קידוש ד'

גזל כנעני אסור לר"ע, לרב יוסף איירי דווקא בגר תושב, ולרבא גזל אסור והפקעת הלוואתו מותרת. ולרבי שמעון חסידא גזל כנעני אסור ואבידתו מותרת, ובמקום שיחילול ד' אפי' אבידתו אסורה.

ק"ג: טעות עכו"ם מותרת.

דינא דמלכותא דינא

שלוחי המלך אם אינם עושים ממש כציווי המלך הרי זה בכלל דינא דמלכותא.

אם שליח המלך גבה מאחד שנשאר לו תבואה עבור כולם, צריכים לתת לו חלקם, ודווקא בשותפין, אבל אריס אין לו לפרוע חלק בעה"ב.

שליח המלך יכול למשכן אדם עבור חוב חבירו, אבל לא משנה זו על שנה קודמת.

ישראל ועכו"ם

אסור לקנות בהמה ממה שהעמידו עכו"ם בתוך התחום שמא של ישראל היא, אבל מחוץ לתחום מותר.

אסור לעד אחד להעיד בדיני עכו"ם אם לא תובעים ממנו להעיד, כיון שהם מוציאים ממון על פי עד אחד, ובמקום השלטון שלהם מותר, וילה"ס אם לאדם חשוב שסומכים עליו כשתים מותר.

ק"ד: המוכר לעכו"ם קרקע הסמוכה למיצר חבירו, אע"פ שאין במוכר או בלוקח מעכו"ם דינא דבר מצרא, מנדים אותו עד שיקבל עליו כל נזק שיבוא לישראל מן העכו"ם.

מה מותר לקחת מחמת יאוש

מוכסים שנטלו חמור ונתנו לו חמור אחר, י"א שיאוש כדי קני ומותר, אא"כ אמר אי אפשי בממון שאינו שלי, וי"א שיאוש כדי לא קני ואסור, דבאיסורא אתא לידיה.

ליסטים שגזלו כסותו ונתנו לו אחרת הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשים מהם, והגמ' דנה אם דין זה הוא דווקא בעכו"ם או דווקא בישראל.

המציל מן הנהר או מן הגיס או מליסטים עכו"ם אם ידוע שהבעלים מתייאשו הרי אלו שלו, ובליסטים ישראל אף בסתמא הרי אלו שלו.

קבלת טומאה בעזרות - עורות של בעה"ב מחשבה מטמאתם, ושל עבדן העשוי למוכרם אין מחשבה מטמאתם מפני שלא נגמרה מלאכתם, של גנב מחשבה מטמאתם דקסבר שבסתם גניבה הבעלים מתייאש כי לא יודע מי הגנב, ושל גזלן אין מחשבה מטמאתם דכיון שיודע מי גזל אינו מתייאש, ולר"ש בגזלן או בליסטים מזוין המחשבה מטמאה שכיון שהוא אלים הבעלים מתייאש, ובגנב אינה מטמאה לפי שהבעלים לא התייאשו. לעולא איירי בסתמא, אבל בידוע שנתיאשו יאוש קונה, ולרבה גם בידוע נחלקו דס"ל שדעתו לתובעו בדין.

גנב גזלן ואנס **שהקדישו או תרמו או עישרו**, מהני. לעולא איירי בידוע, ולרבה איירי בליסטים מזוין, או דאתיא כרבי דס"ל שגנב כגזלן לר"ש דקונה.

ק"ד: נחיל של דבורים הרי אלו שלו רק אם ידוע שנתיאשו הבעלים, ואע"פ שהקנין בו הוא מדרבנן, ולריו"ח ב"ב אם הבעלים מרדפים ואשה או קטן מסיחים לפי תומם מכאן יצא נחיל זה נאמנים.

מסיח לפי תומו - לרב אשי מסל"ת כשר רק לעדות אשה ובשבויה או לקנין ותרומה דרבנן.

מותר **ללכת בשדה חבירו להציל את נחילו**, ואם הזיק חייב לשלם, אבל אסור לקוף או סוכו ע"מ לשלם, ולרבי ישמעאל בן ריב"ב מותר, ומותר לעשות כן עבור נחיל חבירו, ומשלם את הדמים מתוך הנחיל, כמו שהתנו ב"ד בשופך יין כדי להציל דבש, או בפורק עצים כדי לטעון פשתן, שישתלם ממה שהציל.

המכיר כליו וספריו ביד אחר ויצא לו שם בעיר שנגנבו לו, ישבע הלוקח כמה שילם ויטול, אבל בלא שם גניבה אינו יכול לתובעו, ד"ל שמכרם לאחר. והוחזק היינו ע"י שצעק בלילה שנגנבו, או שראו את הגנבים יוצאים מהמחותרת עם כלים, ואיירי שאמרו שנגנבו ספר פלוני חדש, ואם מדובר באדם שאינו רגיל למכור א"צ לברר את הקול כ"כ. (ואיירי באורחים שיצאו במחותרת, אבל גנב שנכנס במחותרת קנה את הגניבה במה שהיה מותר להורגו).

קט"ו: **גנב שמכר את הגניבה** לרבי חייא יתבע הבעלים את הגנב, ולריו"ח יתבע את הלוקח. לרב לא פליגי אלא אם קנה לפני יאוש יתבע את הלוקח, ולאחר יאוש יתבע את הגנב. לאביי נחלקו דרב חסדא דאמר "גזל ולא נתיאשו הבעלים רצה מזה גובה". ולרב זביד איירי שנתיאשו הבעלים רק כשהחפץ היה ביד הלוקח, ונחלקו אם קונה ביאוש שאחרי שינוי רשות. ולרב פפא הגזילה עצמה חוזרת לבעלים, ונחלקו אם עושים תקנת השוק כשהוכר הגנב.

תקנת השוק

הלוקח חפץ גנוב ובא הבעלים תיקנו חכמים שיטול מעותיו מהבעלים.

אם הוכר הגנב יש מחלוקת אם עשו תקנת השוק או לא, אמנם גנב שא"א לגבות ממנו לא חשיב הוכר הגנב.

גנב מפורסם לא עשו בו תקנת השוק, והמפורסם לרעה ולא לגניבה עשו בו תקנת השוק.

גנב **שפרע את חובו את את הקפת החנות** ע"י הגניבה לא עשו בו תקנת השוק, כיון שלא נתן להם על דעת דבר זה. ואם נתן את הגניבה בחובו **ולוה עליה עוד**, לרבינא כלפי המעות הראשונות אין תקנת השוק, ולאחרונות יש תקנת השוק, ולרב כהן אף על האחרונות אין תקנת השוק, וכן פסק רבי אבהו.

אם נתן את הגניבה **כמשכנתא**, אם ההלוואה יותר מהמשכון עשו בו תקנת השוק, ובשוה בשוה מחלוקת, וכן בקונה שוה מאה במאתים

יש מחלוקת (ובשוה בשוה לכו"ע עשו תקנת השוק), ולהלכה עשו בו תקנת השוק.

גב שמכר את הגניבה בשמונים, והלוקח מכר במאה ועשרים, והוכר הגב, לאביי ישלם הבעלים שמונים ללוקח השני, והלוקח יטול מהלוקח הראשון ארבעים, ולרבא ישלם הבעלים מאה ועשרים, ויגבה ארבעים מהלוקח הראשון ושמונים מהגזלן.

הפרשת תרומה במקום הפסד

קט"ו: אין להפריש תרומה דבר שעומד להפסד לגמרי, ואם יכול להציל ע"י הדחק לכתחילה לא יפרישם ואם הפריש דבריו קיימים.

חבית יין שנתגלתה נחשבת ראויה ע"י הדחק לשיטת רבי נחמיה דס"ל שיכול לסננה במסנת (ולת"ק זה אינו מועיל), ואין מסנת מועילה אלא כשמוניח את המסנת על פי החבית ומסננו בנחת, אבל אם היין והארס התערבו לא מועיל, וכן צ"ל דאיירי בדמאי וכדלהלן.

חבית שמן טמא שנשברה לא יעשה אותה מעשר על חביות אחרות, מפני ששמן טמא ראוי להדלקה, וא"כ הוא מפסיד את הכהן. ויין ישן ג"כ ראוי לזילוף, אבל יין חדש אינו ראוי לזילוף, ואין ליישנו שמא יבוא לידי תקלה, ואם יניחו בכלי מאוס לא יוכל לזלף, (אבל שמן יניחו בכלי מאוס). ובאמת חשש תקלה הוא רק לב"ש שמחייבים לשפוך חבית יין שנטמאה, אבל לב"ה מותר לזלף יין זה ואין חוששים לתקלה, ורבי ישמעאל ברבי יוסי מכריע שבבית תיעשה זילוף ובשדה תשפך, וי"א שישן יעשה זילוף וחדש ישפך, ואמרו לו שאין הכרעה שלישית מכרעת.

מים שנתגלו לא ישפכם ברה"ר, ולא יגבל בהם את הטיט, ולא ירביץ בהם את הבית, ולא ישקה מהם בהמתו או בהמת חברו.

תורמין מן הטהור על הטהור או על הטמא, ומן הטמא על הטהור אין תורמין, ומן הטמא על הטמא לת"ק תורמין, ולרבי נחמיה לא התירו אלא בשל דמאי.

האם צריך לשלם למציל ממון חברו

השופך יינו כדי להציל דבש של חברו, או המניח חמורו לטבוע ומציל חמור חברו שהוא יקר יותר, אין לו אלא שכרו.

וכל זה כשהדבר לא עומד להפסד לגמרי, אבל כשהדבר עומד להפסד לגמרי יכול לטעון שזכה מההפקר.

קט"ז: המציל דבש או חמור חברו וכו"ל, אם אמר שהוא מציל ע"מ שישלם לו את דמי שלו חייב לשלם, ואינו יכול לומר לו משטה הייתי בך, שהרי הפסידו, וכן מצינו שאע"פ שאם מבטיח לבעל המעבורת דינר ע"מ שיעבירו, אין לו אלא שכרו, מ"מ אם הפסיד שלית דגים מן הים חייב.

ואם ירד להציל ולבסוף חמורו עלה מאיליו חייב לשלם לו, דמשמים ריחמו עליו. וכמעשה דרב ספרא שהיו בני השירה זורקים לאריה ששמרם חמור, וכשזרק רק ספרא את חמורו לא אכלו האריה, וקדם רב ספרא וזכה בו לרווחא דמילתא, שהרי לא הפקירו אלא לדעת שהאריה יאכלו.

קט"ח: ואם ניסה להציל ולא הצליח אין לו אלא שכרו, ואע"פ שההלוך להביא מזון לחולה ומצא שמת או שהבריא נותן לו שכרו משלם, שאני התם שעשה שליחותו משא"כ הכא.

דיני שיירה וספינה

אם עמד גייס לבוזזם ושילמו להם ממון, מחשבים לפי הממון שהיה לכל אחד, אבל על מורה הדרך משלמים לפי נפשות, אך לא ישנו מהמנהג.

רשאים להתנות שאם אבד לאחד מהם החמור יעמידו לו חמור אחר כדי שימסור נפשו לשמור מן החיות והליסטים, אך אם איבדו בפשיעה אין

מעמידים לו חמור אחר, ואינו יכול לבקש ממון במקום חמור אפי' אם יש לו חמור אחד, דיותר ישמר כשיהיו לו שני חמורים.

ואם היו בספינה ועמד נחשול להטביעם והקילו ממשאה, מחשבים לפי משאוי כל אחד ולא לפי ממון, אך לא ישנו מהמנהג, ורשאים להתנות שאם אבדה לאחד ספינה שיעמידו לו ספינה אחרת, אך אם אבדה בפשיעה, או שהפליג למקום שאין הספינות מתרחקות לשם (בתשרי, אע"פ שבניסן מתרחקות לשם) אין חייבים להעמיד לו אחרת.

אם אחד מבני השיירה הצילם, הציל לכולם, ומבואר בברייתא שאם התנה שמציל לעצמו, הגמ' אומרת שאם היו הבעלים יכולים להציל הציל לכולם, והברייתא איירי ששותפים אף אם יכול השותף להציל יכול להתנות שההצלה היא לעצמו, דבכגון זה שותף חולק שלא לדעת חברו, או דאיירי בפועל שלהם ואינם יכולים להציל בסתמא הציל עבור כולם, ואם התנה הציל לעצמו, דפועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום, או דאיירי שהבעלים יכולים להציל ע"י הדחק, ולכן כשגילה דעתו שמציל לעצמו לעצמו הציל דגילו הבעלים דעתם שנתאישו מלהציל.

הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין (וי"ג מציקין), אם זה מכת מדינה יאמר לו הרי שלך לפניך, ואם לקחו דווקא קרקע זו חייב.

המוסר ממון חברו לאנס

ק"י: גזלן שאמר לאנסים שיטלו קרקע זו שראה שבת המלך מבקשים לגזול שדות חייב, ודין זה הוא ממון ולא קנס, ולל"ב אם אנסוהו שיראה להם את שדותיו, והראה גם שדה זו, חייב.

ואם אנסוהו והראה להם ממון חברו פטור, ואם נטל ונתן ביד או שהראה מעצמו חייב, אא"כ עמדו האנסים מעיקרא על אותו ממון. ואם הושיט להם לעברו השני של הנהר חייב אף ביקשו דווקא אותו ממון.

ואם מסר ממון שיש ויכוח אם הוא שלו, אינו יכול לומר שמסר את שלו, אלא מנדים אותו עד שיחזיר ויעמדה בדין.

מקנסא לא ילפיני- הגמ' אומרת שאין להוכיח שא"א ללמוד מקנסא, ממה שבתחילה לא חייבו מדמע, די"ל דס"ל שאין לחייב בהפסד מועט. ומה שי"א שבתחילה לא חייבו מנסך, י"ל דסברו דמתחייב בנפשו, כרבי אבין דפטור זורק חץ בשבת וקרע שיראין בהליכתו, דעקירה צורך הנחה, ולבסוף חייבו דס"ל כרבי ירמיה שמתחייב ממון משעת הגבהה, ומיתה משעת ניסוך.

רב כהנא וריו"ח- רב כהנא הרג אדם שהראה ממון חברו לאנס, והחציף פניו לרב, ואמר לו רב שיעלה לא"י מפני הסכנה, ויקבל על עצמו שלא יקשה לריו"ח שבע שנים, וריש לקיש אמר עליו לריו"ח ארי עלה מבבל, והושיבוהו בשורה הראשונה, וכיון שלא שאל הורידוהו לשורה האחרונה, ואמר רב כהנא יה"ר שיהיה זה במקום שבע שנים, והקשה על ריו"ח והחזירוהו לשורה הראשונה, וכשהרימו את גבות עיניו של ריו"ח נראה שרב כהנא שוחק עליו וחלש דעתיה ומת רב כהנא, וכששמע ריו"ח שלא שחק עליו בא למערה והיה שם נחש, והנחש לא הסתלק עד שאמר יבוא תלמיד אצל הרב, וביקש רחמים והעמיד את רב כהנא, ולא רצה לבוא לבית המדרש אא"כ יתפלל ריו"ח שלא ימות שוב, ופשט רב כהנא את כל ספיקותיו של ריו"ח.

ק"י: רב אילעא פטר מי שהראה לאנס תכשיטים של רבי אבא, דס"ל שאינו חייב עד שישא ויתן ביד, ורבי שמעון בר אליקים ורבי אלעזר בן פדת דדייני דינא דגרמי חייבוהו לשלם.

גנבים שבאו לאדם ונתן להם כוס כסף שהיתה מופקדת אצלו, אם הוא עשיר חייב, דאסור להציל עצמו בממון חברו, אבל אם אינו עשיר פטור, דבאו הגנבים לגנוב את הכוס.

רבא פטר אדם שמסר ממון של פדיון שבויים לגנבים, דאין לך פדיון שבויים גדול מזה.

רודף שהזיק - רודף ששבר כלים ברדיפתו פטור מפני שמתחייב בנפשו, ונרדף פטור רק אם שבר את הכלים של הרודף, והרודף אחר הרודף פטור אף בכלים של אחרים, כדי שלא ימנע מלהצילו.

הגזול שדה מחבירו ושטפה נהר - לר"א חייב להעמיד לו שדה אחרת, ולרבנן אומר לו הרי שלך לפניך. הגמ' מבארת שר"א דורש רבוי ומיעוט (וכחש בעמיתו בפקדון או מכל אשר ישבע עליו לשקר), ולא נתמעטו אלא שטרות, ורבנן דורשים כלל ופרט ונתמעטו קרקעות עבדים ושטרות. ולפי זה מה שמצינו שנחלקו ר"א ורבנן גם בפרה ששטפה נהר, איירי בגזול שדה מחבירו והיתה פרה רבוצה בו, ושטפה נהר, ולא עשה משיכה בפרה, ורק אם קנה את הקרקע קנה את הפרה באגב.

קני"ת, אם יכול להחזיר במדבר - הגזול או הלואה או המקבל פקדון שקיבלו בישוב לא יחזירו במדבר, ואם התנה שיוכל להחזיר במדבר יכול להחזיר במדבר, אע"פ שאינו תנאי גמור אלא אמר שגם הוא הולך למדבר ואם ירצה יחזיר שם. ולענין תביעה מלוה ניתנה להתבע בכל מקום דיד המלוה על העלויה, אבל אבידה ופקדון אין משתלמים אלא במקומם.

ברי ושמא - התובע את חבירו והוא אומר איני יודע, לרב הונא ורב יהודה חייב דברי ושמא ברי עדיף, ולריו"ח ורב נחמן פטור דאוקי ממונא בחזקת מריה, ואם אמר לחבירו גזלתך או הלוייתי או הפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרתי לך, אי ליכא תביעה פטור, ואם בא לצאת ידי שמים חייב, ואם תבעו תלוי בדין ברי ושמא, ובאומר איני יודע אם גזלתך או אם הלוייתי או אם הפקדת אצלי פטור.

דעת הבעלים בהשבת גזילה

גזלן לדעת לשיטת רב צריך דעת בעלים בחזרתו, ואם לא ידעו הבעלים בהחזרתו ומת או נגנב חייב הגנב באחריותו, ולשמואל וריו"ח ורב חסדא מנין (שמנו את הצאן ונמצאה שלימה) פטור, וגזלן שלא לדעת לרב ושמואל מנין פטור, ולריו"ח אפי' מנין לא צריך, ולרב חסדא צריך דעת בעלים כיון שהרגילה לצאת, וטלה מנומור מודה רב שמנין הוי כהחזרה לדעת.

קני"ח: ומה שמצינו שנחלקו רבי ישמעאל ור"ע בגונב טלה מן העדר, שלר"י יחזיר למקום שגנב, ולר"ע צריך דעת בעלים, אין ראיה דס"ל דאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה וידעו הבעלים בגניבה ובחזרה, ונחלקו במחלוקת רב ושמואל אם מנין פטור, ד"ל דאיירי בגונב שלא לדעת, ונחלקו במחלוקת רב חסדא וריו"ח אם צריך מנין או לא, ולרב זביד ס"ל כרב חסדא דשלא לדעת צריך דעת, ואיירי בשומר שגנב את מה שהוא שומר ורצה לטעון שנגנב או נאבד ולהפטר, ונחלקו אי כלתה שמירתו.

ומה שמצינו שנחלקו אם **גזלן שהבליע לנגזל בחשבון** יצא יד"ח השבה או לא, אין ראיה דס"ל שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, ונחלקו אם מנין פטור, ד"ל שנחלקו אם אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה או לא, ולכו"ע מנין פטור, או שאין כאן מחלוקת ואיירי שלא הכניסם לכיסו של הנגזל, או שיש לו מעות אחרות בכיס.

איסור קניה מחשש גזל

מה מותר לקנות מהרועים - אסור לקנות מהרועים צמר חלב וגדיים, אבל מותר לקנות מהם בגדים, ובשרון מותר לקנות מהם עגלים, ובמדבר מותר לקנות מהם חלב וגבינה, וארבעה או חמש צאן או גיזות מותר לקנות מהם, י"מ דהיינו ד' מתוך ה', וי"מ דהיינו ד' מעדר קטן וה' מעדר גדול, ובצאן בריא מותר גם שלש. ולר"י הדין הנ"ל הוא מדריוות, אבל ביתות מותר.

קני"ט, שומרי פירות אסור לקנות מהם עצים ופירות, ומאריס שיש לו חלק בקרקע מותר, ואם השומר יושב ומוכר והסלים והמאזניים לפניו מותר לקנות ממנו מפתח הגינה אבל לא מאחורי הגינה.

נשים מותר לקנות מהם כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל, אבל לא יינות ושמונים וסלתות, ולאבא שאול יכולה למכור בארבעה וחמשה דינר כדי לעשות כיפה לראשה. ומותר לקנות מנשי הבדדים זיתים ושמן במידה, אבל לא במועט, ורשב"ג מתיר אפי' בגליל העליון, מפני שאדם מתבייש למכור ונותן לאשתו לעשות זאת.

קטנים ועבדים אין קונים מהם, וגבאי צדקה קונים מהם (ומהנשים) או מקבלים מהם דבר מועט ולא דבר מרובה. אף באופנים המותרים אם אמרו להטמין אסור.

גזלן מותר לקנות ממנו לרב אם רוב הממון שלו, ולשמואל אפי' אם מיעוט שלו.

ממון מסור י"א שמותר לאבדו, שלא יהיה ממנו חמור מגופו, וי"א שאסור לאבדו שמא יהיה לו זרע הגון.

כי ישל אלוק נפשו, י"מ שע"י הגזילה הוא נוטל את נפש הנגזל, (וכן מצינו שנענש על שלקח את נפש הנגזל, וגם את נפש בניו ובנותיו, ואפי' יהיב דמי ואפי' בגרמא.) וי"מ שהקב"ה נוטל את נפש הגזלן.

קני"ט: כובס - המוכין שלו ומותר לקנותם ממנו, ונוטל ג' חוטים אבל לא יותר, ואם החוטים עבים נוטל שניים (ואותם חוטים נכללים במלוא קשר גודל להטיל שם תכלת, ויש שמקפיד שלא למנותם), ואם החוטים שחורים והגד לבן נוטל את הכל, ולא יתפור יותר מג' תחיבות, (וילה"ס אם הולכת והבאת המחט נחשב ב' תפירות), וגלימה יסרוק לערבו, וישוה אותה לאורכה, וסרבל יסרוק לשתי, ואבנט ישוה אותו לרחבו, ואם בא להשוות את הבגד עד טפח רשאי.

סורק - המוכין של בעה"ב, ואסור לקנות אותם ממנו, ובמקום שנהגו שהם שלו מותר, ובכל מקום מותר לקנות ממנו כר או כסת מלאים מוכין, מפני שקנאם בשינוי.

חייט שנשאר חוט שאפשר לתפור בו שלש על שלש הרי אלו של בעה"ב, והוא שיעור של מלא מחט וחופן למחט כמלוא מחט, ופחות מכך או מטלית שאינה שלש על שלש הרי אלו של האומן, ואם בעה"ב מקפיד הרי אלו של בעה"ב.

חרש - מה שמוציא במעצד (קיסמים דקים ולא גסים), והיוצא מתחת המקדח ומתחת הריטני והנגרר במגירה הרי אלו שלו, ובכשיל, או הנפסק במגירה, של בעה"ב, ואם עושה מלאכה אצל בעה"ב אז גם הנסורת של בעה"ב.

גרדי - אין לוקחים ממנו אירין נירין ופונקלין ושיורי פקיעות, אבל בגד מנומר או שטוואו או שארגו (אף בלא טויה) מותר, דקנאו בשינוי.

צבע - אין לוקחים ממנו אותות ודוגמות ותלושים של צמר, אבל בגד צבוע וטווי או בגד שאינו טווי מותר.

עבדן - הקיצועין והתלושין של בעה"ב, והעולה והמישטף במים שלו.

מסתתי אבנים אין בהם משום גזל.

מפסגי אילנות וגפנים ומנקפי היגי ומנכשי זרעים ועודרי ירקות תלוי אם בעה"ב מקפיד עליהם.

כשות וחזיז תלוי אם בעה"ב מקפיד עליהם, ובמתא מחסיא מקפידים ויש בהם משום גזל.

מסכת בבא מציעא:

כללי ההכרעה במזון המוטל בספק

ב. למה סידר רבי שניים אוהזין אחרי סוף ב"ק - גם למ"ד אין סדר למשנה מ"מ רבי חיברם על הסדר, והטעם שמסך דין זה לוסף ב"ק, שאחרי שמלמד שם מתי הרי אלו שלו ומתי של בעה"ב, מלמד כאן מתי חולקין. תוס'.

דין שניים החלוקים מי הבעלים על המזון שהם מחזיקים בו - שני בני אדם האוחזים בטלית אחת, וכל אחד אומר שהטלית שלו, כל אחד ישבע שאין לו בה פחות מחצי, ויחלוקו. ואם הטלית ביד אחד מהם, המוציא מחבירו עליו הראיה. היו שניים רוכבין ע"ג בהמה, או כשאחד רוכב ואחד מנהיג דרכוב ומנהיג שווים לקנות בהמה מן ההפקה, וטוענים כולה שלי, הדין כנ"ל. אם אחד טוען כולה שלי והשני טוען חציה שלי, חולקין בשבועה על החצי המוטל בספק, ולא אמרינן שיהיה כמשיב אבידה ויפטר (ח). וכתבו התוס' דאינו נאמן במיגו שהיה טוען כולה שלי, דמיגו להוציא לא אמרינן (ובשטר) זיפא לרבא נאמן במיגו משום שהיה די שישתוק, ולרב יוסף אינו נאמן כיון שטענתו הראשונה היתה שקר), ולא אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי כמו בספק יבם שבאו לחלוק בנכסי סא, דהכא בחצי השני שניהם מוחזקים בשווה. ובזמן שהם מודים או שיש להם עדים חולקין בלא שבועה (ואיירי במציאה שהגביה האחד עבור שניהם. שם).

מתי הדין יחלוק ומתי יהא מונח ומתי כל דאלים גבר - בספינה הדין כל דאלים גבר, ושאני מטלית ומנה שלישי ששניהם מוחזקים. ועל כן אם החלוקה יכולה להיות אמת חולקין, ואם לאו יהא מונח. ובשניים אדוקים בשטר יחלוקו דאפשר שפרע לו חצי (אבל במנה אין דרך להקנות חצי). ולסומכוס א"ע"פ שאין מוחזקים ואין החלוקה יכולה להיות אמת, היכא דאיכא דררא דממונא יחלוקו. תוס'.

ביאור לשון המשנה אני מצאתיה וכולה שלי - בתחילה מבארת הגמ' שמדובר במקרה אחד, ואי תני רק אני מצאתיה הו"א מאי מצאתיה ראיתיה, דבראיה בעלמא קנה (שאע"פ שבלשון התורה "ומצאתה" דאתא לידיה משמע" שאף אם הגביה מציאת עכו"ם אינו מחויב בהשבתה, מ"מ בלשון בני אדם קורין לראיה מציאה), קמ"ל (משנה יתירה) דבראיה בעלמא לא קני ואפי' היכא שלא גילה דעתו שרוצה לקנותה כשתיגע לידו. תוס'. הגמ' שואלת דמתני' משמע שמדובר בב' מקרים שונים, ועל כן הגמ' מבארת דאני מצאתיה איירי במציאה, וכולה שלי איירי במקח וממכר, וקמ"ל שדין יחלוקו בשבועה הוא בין במקח וממכר בין במציאה, ואין אומרים שדווקא באחד מהם יש הוראת התר ועל כן רמו רבנן שבועה עליה כדי שיפרשו. תוס', דאבאידה מורה התר כיון שאין חסרון מזון אבל במקח א"ע"פ ששניהם שילמו חשיב חסרון שהרי חיזר אחריה לקנותה, ובמקח וממכר מורה התר כיון שגם הוא נתן דמים, וחבירו יוכל לקנותה במקום אחר. אבל אם זה אומר אני ארגתיה זה אומר אני ארגתיה, תהא מונחת עד שיבוא אליהו, דודאי חד מינייהו רמאי. רש"י. ובתוס' כתבו דקמ"ל שנסבע א"ע"פ שאין הוראת התר ולא אמרינן דסבור לומר אמת וממילא אף ע"י שבועה לא יפרוש. והיכא שודאי אינו סבור לומר אמת כגון באני ארגתיה או בשניים אדוקים בשטר, יחלוקו בשבועה, דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא.

ב. ביאור דין שניים אוהזים במקח וממכר - איירי באופן דנקט זוזי מתרוויהו, ואינם זוכרים מי נתן לו מדעתו ומי נתן לו בעל כרחו. וכתב רש"י דבכהאי גוונא המוכר עצמו נאמן במקחו בידו כדאיתא בקידושין ע"ג, אבל אם קיבל מעות מאחד מהם נאמן אפי' הלכו מלפניו א"ע"פ שאין מקחו בידו כיון שזוכר ממנו קיבל מעות. ובתוס' כתבו שכונת הגמ' בקידושין להאמינו כעד אחד לפטור את מי שמעיד עבורו ולחייב את השני שבועה דאורייתא. ולר"י כונת הגמ' כאן שנשאל אותם מי נתן מעות ולא את המוכר.

מתי חוששים לשבועת שוא - שיטת בן ננס בתנווני על פנקסו שאין משביעים בעלי דין שבועות סותרות, כיון שבאים לידי שבועת שוא

אלא שניהם נוטלים בלא שבועה. הגמ' מבארת ששאני מתני' שיתכן ששני השבועות נכונות והגביהו את המציאה יחד וכל אחד סבור שהוא הגביה הראשון, והשבועה שחציה שלו נכונה, וכן במקח שמוא נתרצה לשניהם.

דין מזון המוטל בספק - שור שנחג את הפרה ונמצא עוברת בצידה וכי' לסומכוס חולקין בלא שבועה, ולחכמים המוציא מחבירו עליו הראיה ובעומדת באגם המרא קמא חשיב מוחזק. אי מתני' כרבנן שאני הכא דחולקין משום ששניהם מחזיקים בה וכל אחד מוחזק בכלה, ואין מוציאין מידו בלא שבועה. ואי מתני' כסומכוס הכא יחלוקו בשבועה, וכמ"ד שלא אמר סומכוס אלא בשמא ושמא. ולמ"ד דסומכוס איירי גם בברי וברי הכא נשבעין מתקנת חכמים, שלא יהא כל אחד תוקף טליתו של חבירו ואומר שלי היא. (ואין לומר שרק במקום דררא דממונא (לרש"י היינו חסרון ממון שלא כדן, ולתוס' היינו שבלא טענותיהם יש ספק לבי"ד) חולקין, שאם במקום שיש דררא דממונא לשניהם וודאי היא רק של אחד חולקין בלא שבועה, כ"ש הכא שיתכן שבאמת היא של שניהם). וכתבו התוס' דבחמליף פרה בחמור יחלוקו משום דאיכא דררא דממונא. אבל הכא אין סברת דררא דממונא מועילה לומר שיתחלוקו בלא שבועה, דשמא ע"י שבועה יודה, ובארבא כל דאלים גבר כיון שבלא טענותיהם יש ספק לבי"ד ואינם אוהזים.

ג. זה אומר שלי מאתים וזה אומר שלי מאתים - שניים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים, וכל אחד אומר שהוא הפקיד מאתים, לרבנן כל אחד נוטל מנה והשאר יהא מונח עד שיבוא אליהו, ורבי יוסי אומר א"כ מה הפסיד רמאי, אלא הכל יהיה מונח עד שיבוא אליהו. הגמ' מבארת דלרבנן שאני הכא שיתכן שבטלית של שניהם משא"כ התם, ולרבי יוסי שאני הכא דליכא ודאי רמאי. ואין לומר דשאני הכא שהרמאי לא יפסיד כלום אם נאמר יהא מונח, שהרי במקח וממכר יש לרמאי הפסד שהרי קיבל מעות משניהם וגם המעות יהיו מונחים ואפ"ה חולקין. וכתבו התוס' דמשמע שלמסקנת הגמ' קניס רבי יוסי היכא דאיכא ודאי רמאי, אע"ג דליכא הפסד לרמאי.

חנווני על פנקסו - חנווני הטוען שנתן מעות לפועל והפועל טוען שלא קיבל, כל אחד נשבע ונוטל מבעל הבית. והא דלא אמרינן יהא מונח, משום שכל אחד טוען שאין לו עסק עם השני ואינו נאמן עליו בשבועה, שאין עסקם אלא עם בעל הבית ועשו את שליחותו, שהרי לא אמר לתת עם עדים, ולא אמרינן לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, כיון שלא הזכיר עדים כלל (משא"כ באמר הב ליה שטרא). והא דאמר ר"ע בלקח מחמשה ואינו זוכר ממנו נותן לכל אחד ואחד, ולא אומרים יהא מונח, כיון שאפסיד אנפשיה דהוה ליה למידכר. תוס'.

דין מודה במקצת ועדים במקצת

מודה במקצת - התובע את חבירו מנה לי בידך, והלה מודה במקצת, חייב שבועה מדאורייתא על השאר. וטעם השבועה (למה אינו כמשיב אבידה ויפטר. ובתוס' כתבו שנאמינו במיגו דאי בעי כופר הכל) מפני שבאמת רצה לכפור הכל אלא שאינו מעיז פניו בפני בעל חובו ובמקום שיכול להעיז כגון בבנו נאמן במיגו. תוס'. ומה שלא מודה בהכל משום שרוצה להשתמט עד שיוכל לפרוע, ולכן משביעים אותו כדי שיודה. אבל בלא סברת אשתמוטי לא היה נשבע, דמיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. רש"י. ובתוס' הקשו דלקמן ו. מבואר דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא, ומשבעות שליחות יד וכן בנסכא דרב אבא משמע דהוי דאורייתא. ועל כן פירשו התוס' שבלא סברת אשתמוטי היינו מאמינים לו במיגו דאי בעי כופר הכל. וכופר הכל נמי אשתמוטי מישתמיט, ומ"מ זו העוה יותר ממודה במקצת. ומה שכופר הכל פטור משבועה גם במקום שאין ראיה ממה שמעיז פניו, ילפינן מ"כ הוא זה", שדווקא מודה במקצת חייב ולא כופר הכל.

עדים במקצת - רבי חייא אומר שגם היכא שהוא כופר הכל והעדים מעידים שהוא חייב מקצת, חייב שבועה. ודבר זה נלמד בק"ו וכדלהלן, ומה שצריך ק"ו הוא כדי שלא תאמר דשאני מודה במקצת שטעם השבועה הוא כדלעיל, וסברא זו לא שייכת בעדים שהרי כפר

בכולו, ונימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבעתא. רש"י. וכתבו התוס' הדקמ"ל שלא נעשה גזלן בהכי דהכופר במלוה כשר לעדות. והא דלא נקט דאי לאו ק"ו הו"א דשאני הודאת פיו שאינה בהכחשה ובהזמה, דיותר ניחא לפרוך מסברא, ולקמן ללמוד מק"ו פריך דהודאת פיו חמורה.

ג: אם אפשר ללמוד ק"ו עדים במקצת מהודאת פיו- בהו"א

הגמ' רצתה ללמוד ק"ו מפיו לבד, ושאלה מה לפיו שכן מחייבו קרבן אפי' העדים מכחישים אותו, (ברש"י פירש הטעם משום דמה לו לשקר היה יכול לומר מזיד הייתי. ובתוס' כתבו הטעם משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים, אבל לישנא דהטעם משום דמתרץ דיבוריה, א"כ אינו נאמן להכחיש העדים, וחשובי עדים מפיו, ומה דאמרו רבנן מה אם ירצה לומר מזיד הייתי לדבריו דר"מ קאמר, דהא מיגו במקום עדים הוא, ומיירי כשלא בדקו כוונתו בשעה שאמר לא אכלתי. ור"מ סובר שרק בתחילה נאמן לומר מזיד הייתי, אבל בסוף אינו נאמן לתרץ דיבורו. והא דנאמן לומר מזיד הייתי אע"פ שאין אדם משיב עצמו רשע, משום שעושה תשובה ואינו רוצה להביא חולין בעזרה. תוס'), תאמר בעדים שאין מחייבים אותו קרבן אם הוא מכחישים, אבל אם אינו מכחיש אפי' עד אחד מחייבו קרבן. וביארה הגמ' שרבי חייא סובר כר"מ שאף עדים מחייבים קרבן, וכן אשם ומה שמצינו שעדם לא מחייבים אשם לא סבר כסוגיא דהכא. תוס'. וכן חומש, דאם הביאוהו לידי מיתה חמורה לא יביאהו לידי קרבן הקל, (אמנם מק"ו זה ליכא למילף שבועה דמה למיתה שעל מה שהעידו הוא מת. תוס'). ודלא כחכמים הפוטרים משום שהיה יכול לומר מזיד הייתי). והגמ' דחתה הק"ו מהודאת פיו, דמה לפיו שכן אינו בהכחשה ובהזמה דהודאת בעל דין יותר ממאה עדים, משא"כ עדים.

ד. וכן א"א ללמוד ק"ו מגלגול שבועה ע"י עד אחד ושם על מה שכפר הוא נשבע, וגלגול שבועה דאורייתא. והגמ' דוחה דשם שבועה גוררת שבועה משא"כ בעדים במקצת שמשלם חמישים, ואין כאן שבועה לגרור ממנה.

ביאור הק"ו לחייב שבועה בעדים על מקצת- הגמ' מבארת שלומדים חיוב שבועה בעדים במקצת בק"ו מעד אחד שמחייב שבועה בכופר הכל אע"פ שאין מחייבו ממון, ומפיו שחייב שבועה במודה במקצת אע"פ שאין מחייבו קנס, כ"ש עדים שמחייבים ממון ומחייבים קנס שיחייבו שבועה. שאם תפרוך מה לפיו שכן אינו בהכחשה עד אחד יוכיח, ואם תפרוך מה לעד אחד שכן על מה שמעיד הוא נשבע פיו יוכיח וכו', הצד השווה שבהם שע"י טענה וכפירה הם באים ונשבע, ומזה לומדים שגם עדים במקצת שיש בזה טענה וכפירה נשבע. ואין לפרוך שבעדים הוחזק כפרן, מפני שגם הכופר במלוה לא הוחזק כפרן דכיון דמלוה להוצאה ניתנה סבר עד דהוי לי זוזי ופרענא, אבל הכופר בפקדון פסול לעדות דליכא למימר אשתמוטי, ואיירי דיש עדים שהיה הפקדון בידו ולא נאבד ממנו. ואין לפרוך מה לעדים שישנן בתורת הזמה, דרבי חייא תורת הזמה לא פריך דא"כ אף עד אחד כיון שישנו בהזמה ליבטל עדותו, לא יחייבו שבועה, ומה שאין משלם קנס אינו מחזק כוחו להאמין עדותו. ואין לפרוך שכופר הכל בא ע"י טענה וכפירה ואינו נשבע, דהתם אינו נשבע כיון שאין שם טענה חשובה. תוס'.

לתוס' עד אחד חשיב ישנו בהזמה כיון דע"י הזמה דיבורו בטל, אבל אין לפרוך מה לפיו שכן אינו משלם בהזמה, דמה שעד אחד אינו משלם בהזמה אינו חומרא, אלא קולא לפי שאינו מחייב ממון בעדותו, אמנם על מה הצד פרכינן אף פירכא כל דהו, ורבי חייא לא פריך אף על מה הצד.

הגמ' מבארת שא"א ללמוד לחייב בעדים במקצת, מדין שניים אוחזים בטלית, ולומר שמה שהוא אוחז הוא כעדים אגן סהדי שהוא שלו, וקתני ישבע. דבמתני' אין זו שבועת מודה במקצת שהרי לשניהם יש אגן סהדי ואעפ"כ נשבע ובהכרח זו שבועה מדרבנן שלא יהא כל אחד תוקף טליתו של חברו.

הילך

האומר לחבירו מנה לי בידך, והלה אומר אין לך בידי אלא חמישים, והילך לא הוצאתים והם שלך בכל מקום שהם, לרב חייא חייב שבועת מודה במקצת, ולרב ששת פטור, דחשיב כאילו נקיט מלוה בידיה להני חמישים. והלכה כרב ששת. תוס'.

רב חייא מוכיח ממתני' כדבריו, דבשניים אוחזים בטלית חייב שבועה אע"פ שהתפיסה כהילך, ואף ששבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד תוקף טליתו של חברו, מ"מ לא היו רבנן מתקנים שבועה שאין כמוה בדאורייתא. ולרב ששת כיון שהשבועה מתקנ"ח אין ראייה ממתני'.

ד: שטר שכתוב בו סלעים דינרים- אם המלוה טוען שחייב לו

חמש והלווה טוען שלש, לרשב"א חייב שבועה שהרי הודה במקצת, ולר"ע פטור דהוי כמשיב אבידה שהשטר מסייעו ממה שלא פירט כמה, ומשיב אבידה פטורוהו חכמים משבועה. וכתבו התוס' דאין לחוש שרשב"א חולק על רבו ר"ע, ויש גורסים רבי יעקב.

ואם המלוה אומר שתיים משמע דפטור מדנקיט פלוגתיהו בשלש, ואין לומר דחייב ונקט שלש לאפוקי מר"ע, דא"כ היה לרשב"א לומר אף זה ישבע ומדנקט הואיל והודה במקצת הטענה ישבע משמע שבאומר שתיים אינו מודה במקצת דהוי כהילך.

האם יש ראייה מהדין הנ"ל לדין הילך- לרב פפא ניחא דפטור משום דשטר הוי כהילך דהקרקעות משועבדות על הכתוב בשטר, אבל הסלע השלישי הוי כמלוה על פה דאינו ממשמעות השטר.

ולרב חייא י"ל דבשתיים פטור, ולא משום הילך אלא משום דמסייע ליה שטרא העדים שבשטר מעידים שלא היו אלא שתיים ולכן לא פירשו מנין, או משום שאין נשבעים על הודאה בקרקעות כמו שאין נשבעים על כפירת שעבוד קרקעות דקרקעות איתמעטו משבועה. וכתבו התוס' שא"א לפטור באומר שלש מיגו שהיה אומר שתיים, דאינו מעיז לומר שתיים דהוי ככופר בכל.

ל"ב הגמ' רוצה להוכיח מדברי ר"ע שהילך חייב, ולכן בשתיים חייב לר"ע. והגמ' דוחה שי"ל שגם בשתיים פטור, וקמ"ל שגם בשלש פטור דמשיב אבידה הוא ואינו כמודה במקצת. דאל"כ נחייבו אף בשלש דנימא איערומי קמערים. ולרבי חייא בשתיים פטור כנ"ל.

אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות- וכתבו התוס' דאי שעבודא דאורייתא, שבועת מודה במקצת איירי באופן שמחלו השעבוד או שאין לו קרקעות. ולר"י"ח הכופר בממון שיש עליו שטר פטור מקרבן משום דהוי כופר שעבוד קרקעות, ומ"מ הכופר בממון שיש עליו שטר חייב קרבן אע"ג דשעבודא דאורייתא, משום שכיון שהפקיעו חכמים השעבוד הוי כמחלו לו השעבוד, ומיירי שיש לו משועבדים ולא בני חרי, שאם יש לו בני חרי פטור אף בעדים, ואם אין לו משועבדים חייב אף בשטר. עוד כתבו דצ"ל שיש לר"ע שום מיעוט למעט קרקעות שהרי ר"ע דריש רבוי ומיעוטי דאינו ממעט קרקעות. וכן לר"מ הסובר שנשבעין על העבדים ולא על הקרקעות יש לו מיעוט לקרקעות שאין למעט ממנו עבדים.

מודה במקצת בכלים וקרקעות- אם טענו כלים וקרקעות והודה באחד מהם פטור שאין כפירת או הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה, וכן בהודה במקצת הקרקעות פטור, אבל הודה במקצת הכלים חייב ומגלגלים שבועה אף על הקרקעות.

אם יש ראייה מדין זה לדין הילך- הגמ' אומרת שאין ראייה שהילך חייב ממה שנקט כלים וקרקעות ומשמע שהפטור הוא בגלל שזה קרקע, אבל כלים וכלים אף באומר הילך (שהרי קרקע היא הילך) חייב, די"ל שבכלים וכלים חייב, ונקט כלים וקרקעות לאשמעינן גלגול שבועה, והא דתני דין גלגול בקידושין אגב גררא נסבה. וכן הו"מ לשנויי דכלים דומיא דקרקעות שחפר בהם בורות דאינם כהילך. תוס'.

ה. ולמ"ד הילך פטור בעי קרא למעוטי קרקע משבועה היכא דחפר בה בורות דלאו הילך הוא שהרי קלקלה, או להיכא שהודה בכלים וכפר בקרקעות. והקשו התוס' שהרי גם למ"ד הילך חייב למה צריך קרא, והרי לא שייך אישתמוטי בקרקע, ושמא י"ל אישתמוטי משום דמשכנה וסבר עד דהווי לי זוזי ופרענא. עוד כתבו תוס' דאע"ג דאין פסוק מיוחד על קרקעות, קשיא ליה למה הזכירים התנא, ואין למור דבא לפוטרים משבועת עד אחד, שהרי איירי במודה במקצת. עוד כתבו שלתירוץ השי דזווקא בכלים וקרקעות פטור, אבל בטענו לו חטים והודה לו בשעורים חייב.

חיוב שבועה בד' שומרים - ד' שומרים צריכים כפירה במקצת טוען להד"ת או החזרתי והודאה במקצת שמודה שחייב לו, ונמצא שאיירי שיש ג' פרות ומודה על אחת, ועל אחת כופר, ועל השלישית טוען טענה שהוא פטור בה ע"י שבועה שלא שלח בה יד, אבל שבועה דכפירה אינה שבועת השומרים, וקמ"ל שאין שומר חייב שבועה אלא במודה במקצת, לאפוקי ממ"ד עירוב פרשיות כתוב כאן.

למ"ד הילך פטור צ"ל שהפרה שמודה בה מתה בפשיעה דלאו הילך הוא. וכתבו התוס' דהוי מצי להקשות מכמה משניות כגון זה אומר עד הזיו זה אומר עד החלון, אלא דניחא ליה לאקשוויי מכל ד' שומרים.

עוד בענין עדים במקצת

שיטת החולקים על רבי חייא - אבוב דרבי אפטוריקי דורש מ"על כל אבידה אשר יאמר כי הוא זה" דחייב שבועה במודה במקצת, וכן דריש שאינו חייב שבועה בעדים במקצת, דכתיב הוא וכתוב זה, וס"ל כר"ג שטענו חייבים והודה לו בשעורים חייב. ורבי חייא תנא ופליג, ודורש מזה מודה במקצת ובעדים במקצת חייב מק"ו, וכן דורש שאינו חייב אלא בהודאה ממין הטענה ופטור אף מן השעורים ודלא כרבן גמליאל.

שכנגדו נשבע ונוטל בעדים במקצת - ההוא רעיא שהיו רגילים למסור לו בהמות בעדים ולומר אל תחזיר אלא בעדים, דאל"כ היה יכול להחזיר שלא בעדים. תוס'. ויום אחד מסרו לו שלא בעדים, וטען להד"מ, ואח"כ באו עדים שאכל שתים מתוך הבהמות. ואמר רב זירא שלדברי רב חייא (דהלכה כמותו. תוס'). המחייב שבועה בעדים על מקצת, הכא יש לחייבו שבועה, (ואע"פ שמקור רבי חייא מצד השוה, ואיכא למיפרך שכן לא החזק כפרן, שמא י"ל שלומדים למלוה, וממילא ה"ה בפקדון. תוס') וכיון שאין יכולים להשביעו שהרי הוא גזלן ורב חייא מחייב רק היכא דשייך אשתמוטי, ממילא הדין שכנגדו נשבע ונוטל. אבל אין לומר שכנגדו נשבע ונוטל על שבועת היסת, דתקנתא לתקנתא לא עבדינן. אמנם סתם רועה בהמות של אחרים אינו פסול לשבועה ואינו חשוד להרעותם בשדות אחרים, ורק בבהמות שלו בשביל הנאתו או הכא שהוא בא לגזול פסול, ולכן מותר לתת בהמות לרועה ואין בזה משום לפני עוור.

הא דאמרינן שכנגדו נשבע ונוטל, ולא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם, דא"כ יטלו כל אשר לו, ועוד דשאני הכא שהוא רוצה לישבע.

כופר הכל חייב שבועת הסת אע"ג דליכא דררא דממונא. ואם טוען איני יודע ישבע שאינו יודע.

השבועה בשניים אוחזים

ואי חשיד אממונא חשוד אשבועתא

ה: נוסח השבועה - אומר "כולה שלי ולדבריכם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה". ואין נשבע כולה שלי שהרי לא נותנים לו כולה ואם נשביענו על כולה יש לעז על ב"ד. וכתבו התוס' שלבן ננס הטעם משום דהוי שבועת שוא. ואינו נשבע חציה שלי מפני שמרע את טענתו אע"פ שאמר כולה שלי. תוס'. ואם לא יאמר כולה שלי יש לחשוש שכוונתו שאין לו בה כלום שזה בכלל פחות מחציה, דבא לאפוקי שאין לו בה שלי.

טעם השבועה - לריו"ח שבועה זו תקנת חכמים היא, שלא יהא כל אחד תוקף טליתו של חבירו ואומר שהיא שלו. ואע"פ שהוא חשוד על ממונו לתקוף, וא"כ נימא שהוא חשוד לישבע, חשיד אממונא לא חשיד אשבועתא שהשבועה חמירה לאינשי. וכתבו התוס' שלפי זה כל גזלן אינו פסול לשבועה אלא מדרבנן (ולעדות פסול מדאורייתא משום אל תשת רשע עד), וי"מ שגזלן ודאי חשיד אף אשבועה, משא"כ חשוד, (ובההוא רעיא חשיב גזלן, שלא שילם על שני בהמות אלא בע"כ).

חשיד אממונא לא חשיד אשבועתא - אין ראייה לכלל זה משבועת מודה במקצת, דהתם אישתמוטי קמישתמיט. שהרי הכופר במלוה ובאו עדים שהוא חייב כשר לעדות דאשתמוטי קמישתמיט ובפקדון פסול לעדות, ואיירי באופן שיש עדים שבשעת הכפירה היה הפקדון בידו והוא ידע, או שהחזיקו בידו, אבל בלאו הכי אף בזה שייך אישתמוטי, דשמא נגנב או אבד וחושב שימצא אותו אח"כ. דמטעם זה י"ל ג"כ למה ד' שומרים (באופן שיש כפירה והודאה) אינם חשודים אשבועתא, והיינו במכחישים, אבל בטוענים נאנסה הטעם שמא פשע ומשתמיט עד דהוו ליה זוזי. וממה דנשבע שאינה ברשותו, ג"כ אין ראייה, דמורה הטר כיון שמשלם ממונו, וסובר שאין איסור לא תחמוד אלא בלא לשלם, ולא תגזול לעבור עליו בשני לאווין, וחמסן אינו פסול לעדות ולשבועה אלא מדרבנן, או באופן שחציף לחטוף מיד הבעלים ובידיעתו. תוס'.

ג' ראיות דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא - א' שבועת היסת שהרי מעיז פניו לכפור הכל ולא לאשתמוטי בעי. רש"י. ותוס' כתבו שהראיה מהאופן שתובעו מה שבידו או קרקעות דלא שייך אישתמוטי. ב' מהא דבחנווני על פנקסו שניהם נשבעים ונוטלים מבעה"ב אע"פ שאחד מהם ודאי חשוד. ג' מהא דשומר חנים שטוען נגנבה נשבע שלא פשע ושלא שלח בה יד שלא אכלה. תוס'. ושאינה ברשותו ואי חשוד שאינה ברשותו נימא שיהא חשוד על השבועה.

שבועה שלא שלח בה יד - כתב רש"י שאם שלח בה יד חייב באונסיה. וכתבו תוס' דהיינו כשנאנסה קודם שהחזירה. עוד כתבו שאף אם יש עדים שנאנסה חייב לישבע שלא שלח בה יד קודם שנאנסה, או י"ל דאין נשבע שלא שלח בה יד אלא ע"י גלגול מהשבועה שלא פשע, וכשאינו נשבע שלא פשע אינו נשבע שלא שלח בה יד. ור"ת כתב שאם מתה בפנינו אינו נשבע אף ע"י גלגול, שאין מגלגלים אלא בדבר הדומה, ובשותפין שחלקו מגלגלים משום שיש לו הוראת הטר.

טעם השבועה בשניים אוחזים לאביי - לאביי טעם השבועה בשניים אוחזים הוא שחוששים שמא יש לו עליו ספק מלוה ישנה ותוקף את הטלית לתשלום החוב, ויפרוש מחמת השבועה דפרשי אינשי מספק שבועה דליתא בחזרה, אע"פ שאינם פורשים מספק ממונו דאיתא בחזרה שאם לא יזכור יחזירו מספק, אבל אם בספק יעכבו לא יפרוש גם מספק שבועה. תוס'. וס"ל שמי שלא פורש מודאי ממונו לא יפרוש גם משבועה. וכתבו התוס' דטעם זה שייך גם בג' שבועות ובחנווני על פנקסו, אבל גזלן ודאי וכופר בפקדון אין להכשיר מטעם ספק מלוה ישנה.

עוד בדין שניים אוחזים, ודיני מוחזקות ע"י תקיפה

שניים שהיו אוחזים בטלית שנפסק דינם יחלוקו, וחזרו לבי"ד כשאחד תפוס בה, והשני טוען שהשכירה לו אינו נאמן, שכיון שהיה חשוד בעיניו לגונבה לא היה משכירה לו בלא עדים. וכתבו התוס' דאינו נאמן במיגו דהיה אומר שתקפה ממנו, דמיגו במקום עדים הוא.

שניים שבאו לפנינו ואחד אוחז בטלית והשני מיסרך בה סרוכי, על הנסרך להביא ראיה. ודין זה הוא אף אליבא דסומכוס דמיקל בחלוקה ואינו מצריך שבועה והטעם משום דסרוכי לאו כלום הוא.

תקיפה בשניים אוחזים בטלית - שניים שהיו אוחזים בטלית ותקף אחד בפנינו, אם המחזיק שתק שתיקה כהודאה, ואם צווח אין משמעות לתקיפה, הגמ' מסתפקת מה הדין אם שתק ולבסוף צווח אם שתיקה כהודאה או ששתק בתחילה משום דקחזי ליה רבנן.

הקדש בשניים אוחזים בטלית - את"ל שתקיפה לא מועילה הוא הדין אם הקדישה אינה מקודשת. אבל אי נימא שתקיפה מועילה ילה"ס מה הדין בהקדישה ושתק כשהקדישה, וכששאלה הגובר צווח. תוס'. אם הקדש מועיל כתקיפה כיון שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיט וכיון ששתק הודה, וממילא יכול להקדישה דהוי כפקדון שיש לו ביד אחרים. תוס'. או שאין הקדש מועיל כיון שלא תקפה ולמה יצווח בשביל דבריו. תוס'. וא"א להקדיש דבר שאינו ברשותו.

1: ראייה ממסותא שההקדש חל - האי מסותא שהיו שניים שטענו שהיא שלהם, והקדישה אחד מהם והשני שתק. תוס'. ופרשו ממונה רבנן, ואמר רב המנונא שחל ההקדש. וכמו שמצינו בספק בכור שדינו המע"ה ואם תקפה כהן ושתיק ישראל ואח"כ צווח על ישראל להביא ראייה ומ"מ אסורים בגיזה ובעבודה, ומבואר שאם תקפו אין מוציאין מידו, אם הקדישה מקודשת. ובתוס' ביארו הראיה דדין מסותא הוא כל דאליה גבר, וגם בו היה מקום להסתפק דכיון דאם תקפה והקדישה מסתמא אין השני יכול לתקפה, ה"ה שהקדש בלא תקיפה מהני, או דלא מהני שהרי כשתקפה יכול חברו לחזור ולתקוף, והקדש לא אלים מתקיפה. ועל זה מביא ראייה מבכור שאם תקפה כהן אין מוציאין מידו, וממה שאסור גיזה ועבודה מבואר שהקדישה בלא תקפה הוי הקדש. והקשו התוס' למה אין מוציאין מיד הכהן שהרי יכול ישראל לתת לכהן אחר, ות' דאירי במכירי כהונה, או דאין יכול לתבוע אלא טובת הנאה (ומ"מ המזיק מתנות כהונה או אכלם אינו חייב לשלם).

רבה דוחה את הראיה שאף אי נימא שאם תקפו כהן מוציאין מידו - דסתמא בחזקת ישראל הן והכהן קרוי מוציא, מ"מ אסורים בגיזה ובעבודה, כיון שקדושת בכורה היא קדושה הבאה מאיליה, אבל במסותא שהקדישה באה ע"י אדם, י"ל שלא חל ההקדש, אפי' את"ל תקפה אין מוציאין מידו, דאינו יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו.

ראיה שתקפו כהן מוציאין מידו - רב חנניה מוכיח כדברי רבה מדתניא "הספיקות נכנסים לדיר להתעשר" (היינו בספק פדיון פטר חמור שהוא בר מעשר, דאם יש לישראל י' פטרי חמור מפריש עליהם י' שייך להפקיע האיסור לעבוד בחמור זה ומעשרם והם שלו דהמע"ה, ופדיון פטר חמור הוא ראוי למעשר בהמה. אבל בספק בכור אינו נכנס לדיר להתעשר, דנאמר במעשר "יהיה קודש" ולא שכבר קדוש). ואי נימא שאם תקפו כהן אין מוציאין מידו, נמצא שהישראל פוטר ממונו בממונו כהן אם הספק יצא בעשירי. ובהכרח שתקפו כהן מוציאין מידו.

וכתבו התוס' שלמסקנה תקפו כהן מוציאין מידו. ומ"מ היכא שתפס בהתר אין מוציאין מידו (מרחץ ובא בסוף החודש). וכן תפיסה קודם שנוגד הספק (בשטר שבאו שניים ואמרו אנוסים הוי) מועילה, ועי"ל בדבשטר מפקינן מיניה, אלא שאין קורעים השטר ולא גובים בו. (והקשו תוס' למה צריך להפריש י' שייך ולא די באחד, וכן הקשו מאי קמ"ל בדין זה דמעשרן ומה קמ"ל שהם שלו.)

ואין לומר שתקפו כהן אין מוציאין מידו, ומ"מ בספק מעשר ממ"נ, דאי הוי ספק הרי ספק פטור ממעשר - אביי רצה לדחות את הראיה ממעשר, ולומר שמדובר באופן שיש ט' טלאים מלבד זה המסופק, וא"כ מעשר ממ"נ (שא"צ לצרף ט' טלאים לגורן אחר, אלא כשהיו י' ובאו לכלל חיוב. תוס'). וחזר בו אביי ואמר שאם יש בו צד זכיה לכהן א"כ ספק אינו חייב במעשר בהמה וא"צ לעשרו ממ"נ. וכמבואר בדין "קפץ אחד מן המנויים לתוכם כולם פטורים" שאלו שיצאו נפטרו משום "מנין הראוי", ואלו שלא יצאו פטור כל אחד משום ספק שמא כבר יצא, ואין אומרים שיעשר ממ"נ שאם הקופץ בתוכם פטורים משום "מנין הראוי" שהיה ראוי לצאת אחר, ואם אינו בניניהם שפיר קא מעשר. ומבואר דספק מעשר בהמה פטור משום ש"עשירי" ודאי אמר רחמנא, ולא עשירי ספק. ובהכרח שמה שהספיקות נכנסים לדיר להתעשר, הטעם משום שתקפו כהן מוציאין מידו ואין לכהן צד זכיה בהם מספק.

קפץ אחד מן המנויים לתוכם כולם פטורים - הקשו התוס' למה בקפץ אחד מן המנויים לא בטל ברוב, דדבר שבמנין הוא דין דרבנן, וקבוע לא שייך אלא בשמקור האיסור וההתר ניכרים, ובריה נמי לא שייך, ולא משמע המלשון דאירי שנשאר רק אחד. עוד הקשו התוס' על דין מנין הראוי, דדין זה לא שייך אלא כשיש רק י', אבל בהרבה ישלים המנין והיא עשירי וי"א קדוש, וכן בכל י"א, וכשישאר פחות מ"י יצרם לגורן אחר.

1. פסק הדין במסותא - לא חל ההקדש, דכל שאינו יכול להוציא בדיינים הקדישו אינו קדוש. אבל אם היה יכול להוציא בדיינים היה קדוש, ואין חסרון שאינו ברשותו שמשמע זה נגזל אינו יכול להקדיש מה שגזלו ממנו אע"פ שיכול להוציא בדיינים, דבמסותא מקרקעי עסקינן שרקע אינה נגזלת וברשותו היא. (וגזלן אינו יכול להקדיש לפי שאינה שלו).

שניים אדוקים בטלית - כל אחד נוטל עד מקום שידו מגעת, והשאר חולקים בשוה, בשבועה וכתבו התוס' שגם מה שהוא אדוק בו אינו נוטל אלא בשבועה, דגם בזה שייך הטעם שלא יהא כל אחד הולך ותוקף טליתו של חברו. ומבואר מדין זה שמהני קנין סודר אם המקנה תופס בידו שלש על שלש, דכמאן דפסיק דמי, ומה שנשבע אינו אלא מפני התקנה. תוס'. ומ"מ לגבי גט אינה מגורשת (בגט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו ולהביאו אצלו) דכריתות בעינן וליכא. ומתני' דקתני שחולקים בכל הטלית איירי דתפיסי בכרשתא. ולפי זה בגט בידה ומשיחה בידו ונתן בידה הפתוחה ואח"כ קצצה ידה אינה מגורשת, דבעינן נתן ולא הוא עשה את הקפיצה, אלא בעינן שיתחוב הגט בידה הקפוצה. ור"ת פירש דאירי בגט כבד שאף בלא קפיצת היד אינו יכול לנתקו. תוס'.

אם הטלית מזהבת חולקים, אף אם זהוב קרוב יותר לאחד מהם.

דין שטר חוב שנמצא

שניים אדוקים בשטר - אם המלוה והלווה אדוקים בשטר, והמלוה טוען שנפל ממנו ומצאו, והלווה טוען שפרע את החוב וממנו נפל, אם השטר מקוים יחולקו כמו בשניים אוחזים בטלית, ואם השטר אינו מקוים לרבי אם יתקיים השטר בחותמיו יחולקו, אבל הודאת הלווה שהשטר אמיתי אינה כמו קיום, כיון שהוא עצמו טוען שפרע. ולרשב"ג יחולקו, דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו.

1: הגמ' מבארת (סוף העמוד) דאירי ששניהם אדוקים בתורף (מקום הלוח והמלוה והמעות והזמן) או בטופס (שאר כל לשון השטר) ואז אמר רשב"ג יחולקו (אבל לרבי אף בזה לא גבי מידו. תוס'). אבל אם אחד יש בידו את הטופס והשני את התורף, זה נוטל טופס וזה נוטל תורף, והיינו שחולקים ביניהם את החוב, ונותן האוחז בטופס לאוחז בתורף את ההפרש שיש בין שטר שיש בו זמן וגובים ממשעבדי לשטר שאין בו זמן ואין גובים ממשעבדי. ואמר ריו"ח שאם הטופס והתורף אינו בידיהם אלא באמצע השטר חולקין אע"ג דמיקרב לגבי חד. ואף הדין יחולקו הוא לדמי פי' התוס' דהיינו שחולקין את החוב לפי השווי למכור ויפרע החצי, אבל א"צ לפרוע חצי החוב ממש, אבל אין צד שיחתכו השטר לשניים. דאי לא תימא הכי הא דתנן היו שניים רוכבין ע"ג בהמה יחולקו, הרי בבהמה טמאה מפסידיים שוויה, ומוכח שהכונה יחולקו לדמי.

ברש"י מבואר שההפרש לדמי בין טופס לתורף אינו אלא שבתורף כתוב זמן ובטופס לא, אבל שם המלוה והלווה והמעות כתובים אף בטופס בשיטה אחרונה, וחתומות העדים אף שהיא רק בטופס הא סביא לרשב"ג מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו. והק' תוס' שהרי אם עידי חתימה כלל פסול. עוד הק' דהשטר פסול אפי' אם חסרה בו שיטה אחת וא"כ לא עדיף טופס מתורף. ובהכרח שאין השומא לפי פסול השטר, ורק זמן שהשטר כשר בלא זמן שמין למי שמחזיק בו. ובירושלמי איתא שהולכים לפי מי שמחזיק את העדים והיינו דכשר בלא עדים דעדי מיסירה כרתי, ושמן כמה שווה חתימות העדים שעל ידה לא יצטרך לחזור אחר עידי מסירה.

נמצא השטר ע"י אחר - אחר אם מחזירים למלוה או לא - אם השטר נמצא ע"י אחר לרבנן לא יוציאו מידו, שמא כתב ללווה ולא לווה, ואפי' כתוב בו הנפק לא יוציאו שמא נפרע החוב. ולרבי יוסי הרי הוא בחזקתו דס"ל דאין חוששים לפרעון דהלוה זהיר לקרוע את השטר מיד.

מצא שטר כתובה למי יחזיר - הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שרבי יוסי כן חושש לפרעון. - מצא שטר כתובה בשוק אם הבעל מודה שלא פרעו יחזיר לאשה ולא חיישינן לקנוניא, ואין לחוש שכתבו לפני הנישואין דמנה ומאתים משתעבדי מן האירוסין, ותוספת לאביי עדי בחתומיו זכין לו, ולרבי אסי איירי בהקנה לה. תוס'. ואם הבעל טוען שפרעו לרבנן לא יחזיר לאף אחד, ולרבי יוסי אם היא תחת בעלה יחזיר לה שאין דרך לפרוע הכתובה לפני הגירושין, ואם נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לאף אחד, ומבואר דרבי יוסי חייש לפרעון.

הגמ' מיישבת בג' אופנים

א' רבי יוסי חושש לפרעון, והופכים את השיטות בשטר, ובכתובה אין מחלוקת, והברייתא חסורי מחסרה.

ב' רבי יוסי אינו חושש לפרעון אף בכתובה, ולדבריהם דרבנן קאמר, (ותשובת רבנן היא דאף תחת בעלה אימור צררי אתפסה שלא יטריחוה יורשים אם תתאלמן).

ג' הופכים את השיטות בשטר, וטעמא דרבנן שבכתובה אם טוען שפרעו לא יחזיר, מפני שחוששים לשתי כתובות ואיירי באומר אל תחזירו לה שיש בידה אחרת. אבל לפרעון לא חיישי רבנן.

מעשה קנין עבור חבירו

ת. שניים שהגביהו מציאה יחד לדעת שיקנו שניהם שניהם קנו. וכמבואר במתני' דתני בזמן שהם מודים או שיש להם עדים חולקין בלא שבועה, ואיירי במציאה שמודים שהגביהו יחד וקמ"ל שקנה חבירו ואין אחר יכול לחוטפה מהם, דאי איירי במקח וממכר מאי קמ"ל.

רמי בר חמא לומד מדין זה שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו, ולא אמרינן דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דאל"כ נחשבת המציאה כמונחת בצידה השני ע"ג קרקע ולא קנה אף אחד מהם. (ומדינא דשניים אוחזים בטלית ליכא ראייה, שהרי כל אחד טוען שהגביה לבדו ואין יבוא אחד מן השוק שאינו מוחזק ויטלנה. (וכתבו תוס' ה: דאף אי נימא שבמגביהים יחד לא קנו, מ"מ באוחזים יחד חשיבי מוחזקים, כיון שבמגביה לבדו קנה. ומזה אומר כולה שלי דאתא לאשמועינן משנה יתירה דטעמא דיחלוק משום דאמרינן שהגביהוה יחד ליכא ראייה, דהא איירי במקח וממכר. ומזה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי שטוען חציה שלי משום שהגביה יחד עם חבירו. תוס'. ליכא ראייה, ד"ל דאיירי במקח וממכר וקמ"ל שהאומר חציה שלי לא הוי כמשיב אבידה, דאיערומי קמערים כדי להפטר משבועה. והוה מצי לשינוי דטוען שהיה אדוק בה או שהגביה כולה כדי לקנות חציה, אלא דא"כ אכתי איכא ראייה ממשנה יתירא. ועל זה קאמר דאיכא חידוש במקח וממכר וממילא ליכא ראייה ממתני'. תוס'. ומשניים רוכבין ליכא ראייה, דבא לאשמועינן שרכוב קנה אע"ג שאין כאן משיכה שהרי לא זזה ממקומה).

רבא סובר שבעלמא המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, והכא קנו משום דמיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה ורק לאופן כזה יש ראייה ממתני'. רבא מוכיח ששייך כזה מיגו, מדין גניבה שאף שאין שליחות לגניבה להתחייב כפל דאין שליח לדבר עבירה דדברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעין מ"מ שותפין שגנבו (והאחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חבירו. רש"י. ובתוס' כתבו דאיירי בהגביהו שניהם) חייבים.

קנין מציאה לחרש - חרש תיקנו לו זכיה במציאה מפני דרכי שלום, וכן שני חרשים שהגביהו מציאה יחד קנו, ואם הגביהו פקח וחרש יחד מציאה הפקח לא קונה כיון שאינו יכול לקנות ע"י הגבהת החרש, ומתוך שלא קנה הפקח לא קנה החרש, שכיון שרואה החרש שגם הפקח לא קנה לא יבוא לאינצווי. ואין לומר שיקנה הפקח מתוך שקנה החרש, דאין הפקח יכול לקנות בהגבהת מי שאינו בן דעת והוי ראשה השני כמונח ע"ג קרקע. והחרש ג"כ לא קונה, ואין לומר שיקנה במיגו דשני חרשין הקשו תוס' מנין לנו לומר ב' מיגו שהרי גם ב' חרשין אינם קונים אלא במיגו דזכי לנפשיה. שהרי הפקח מגביה לעצמו ולעצמו הרי לא קנה.

קנין בעלי חיים ברכוב ומנהיג ובתפוס במוסרה

ת: ספק מי עדיף רכוב או מנהיג - רב יהודה שמע ממור שמואל דין רכוב ודין מנהיג, שאחד קנה ואחד לא קנה. רב יהודה הסתפק מי קונה ומי לא. והגמ' מבארת שלא היה הספק ברכוב לבד או מנהיג לבד ובא אחד מן השוק וחטפה ממנו, דא"כ כיון שהדין פשוט שמנהיג קונה דבהמה נקנית במשיכה (ואף שר"ש סובר שבהמה נקנית דווקא בהגבהה, מ"מ לסתם מתני' נקנית במשיכה, והא דקאמר שנקנית במוסירה היינו אף במסירה. תוס'). א"כ רכוב לא קונה דבעינן משיכה שתעקור יד ורגל, ולפי זה מתני' איירי

במנהיג ברגליו. תוס'. אלא מר שמואל דיבר באופן שאחד רכוב והשני מנהיג וכל אחד אומר כולה שלי, דמצד אחד רכוב תפוס בה במוסירה, (אבל מה שתופס ברגליו או מה שיושב לא חשיב תפוס), וצ"ל דאזלא נמי מעט מחמתיה דאל"כ אין ראייה מכלאים דשם הוא תלוי באזלא מחמתיה. תוס'. או שמנהיג עדיף דאזלא מחמתיה טובא. וכתבו התוס' דמתני' אין ראייה שמנהיג קונה במקום רכוב, דאף אם אינו קונה מ"מ נחשב מוחזק כיון שכשהוא לבדו הוא קונה.

ראיה שרכוב לא קונה - רב יהודה מוכיח שמנהיג קונה ולא רכוב, ממה שאמר שמואל שהופכים את השיטות בברייתא ולדעת חכמים היושב בקרון המונחה בשור וחמור אינו לוקה, והמנהיג לוקה, ולר"מ אף היושב לוקה, ומבואר שרכוב לא קונה ושמואל הפך כיון שהלכה כרבים וכ"ש רכוב במקום מנהיג. ואין לדחות דדווקא יושב לא קונה משום שאינו תופס במוסרה משא"כ רכוב, דמוסרה לא קני אלא במכירה באופן שחבירו מסרה לו, אבל תפיסה במוסרה בלא שמסורו לו אינה קונה.

והא דמבואר במתני' דרכוב קני כשהוא לבדו, דאי לא קני אף כשהוא לבדו לא חשיב מוחזק. תוס'. איירי במנהיג ברגליו ובעט בה ברגליו והולכת מחמתו כדרך רוכבי סוסים וקונה במשיכה. ואשמועינן שאין הרכוב עדיף אע"פ שהוא גם מנהיג וגם תפוס. ושניהם מוחזקים ויחלוקו. ואתיא מתני' כרבנן וכ"ש כר"מ.

ט. דרך קנית גמל וחמור - (חמור דרכו בהנהגה וגמל במשיכה). שניים המושכים גמל או שמנהיגים חמור או שאחד מושך ואחד מנהיג קנו, ולר"י אין קונים גמל אלא במשיכה וחמור בהנהגה. הגמ' מבארת שלת"ק י"ל שגם רכוב קונה אלא שבא לאפקוי מר"י, ומ"מ לא ערבינהו משום שאיכא חד צד דלא קני - י"א משיכה בחמור, וי"א הנהגה בגמל. כתבו התוס' שדיוק הגמ' בהו"א הוא דאע"פ שאין דרך התנא לומר כל דרכי הקנין מ"מ מדלא ערבינהו ש"מ דרכוב לא קני, ואין לומר שבא לחדש שאין משיכה שהיא אורחא בגמל מבטלת הנהגה שאינה אורחא, וכן הנהגה בחמור, דפשיטא שאינה מבטלת, ורק במתני' הו"א שרכוב שהוא גם תפוס וגם מנהיג ברגליו מבטל את קנין מי שהוא רק מנהיג.

היה אחד רכוב על חמור ואחד תפוס במוסירה זה קנה חמור וזה קנה מוסירה. הגמ' מבארת דאי רוכב לא קנה איירי בתפוס ברגליו. עוד מבארת הגמ' שהתפוס לא קנה במוסרה אלא מה שתפוס בידו, ואף הרוכב לא קנה אלא את בית פגיה של המוסרה - מה שבראש החמור, דכחמור דמי. אבל את שאר המוסרה התפוס לא קנה אע"פ שהאומר משוך בהמה זו וקנה כלים שעליה קונה. תוס'. מפני שהיא מוגבהת בצידה השני ע"י החמור, והרוכב לא קנה משום שהשני לא הגביה עבורו ויכול אחר לחוטפה מהם. ואין לומר שיקנה התופס הואיל ויכול לנתקה ולהביאה אצלו שהרי ראש החמור גבוה וקל לנתקה משם, דא"כ המגביה טלית שחציה השני ע"ג עמוד קנה ולא אשכחן תנא דמפליג בזה. והקשו תוס' דשמא רבי אבהו חולק בזה.

קנין בדבר שלא הגביהו אלא שעל ידו הדבר מוגבה - לא קונה אלא כשתופס בידו בצד אחד, (אבל עני המונקף ואדייה אדווי לא). אי נמי הא דקונה איירי שאם ינתק מן העמוד לא יפול עד הקרקע. ואם הגביהו קצת (קן) קנה.

רכוב בשדה ומנהיג בעיר קונה. הגמ' מבארת שאם רכוב לא קונה איירי במנהיג ברגליו, וקתני תרי גווני מנהיג. ואף שהוא מנהיג ברגליו לא קנה בעיר (ואם אינו מנהיג ברגליו י"ל דלא קנה משום שאינה הולכת מחמתו כיון שיש בני אדם או כמה דברים בדרך. תוס'). משום דאיירי במקח וממכר ואמר לו המוכר שיקנה כדרך שבני אדם קונים, ואין דרך לרכב בעיר משום צניעותא. אבל בסתמא קונה רכוב בעיר, שהרי המגביה ארנקי בשבת קונה אף שאין דרך בכך. ואף באומר לו קני בדרך שבני אדם קונים אם הוא ברה"ר דרך לרכב שם שלא יפסיקוהו בני אדם, או שהוא אדם חשוב שאינו כבוד לרכב ואפי' בסימטא, או אשה שאין לה כח לאחוז בהמה, או אדם זול, קונים אף ברכוב.

ט: קנין חצר בחצר מהלכת- האומר לחבירו משוך בהמה זו לקנות כלים שעליה לא קנה דלא אמר ליה קני, ואם אמר ליה קני ג"כ לא קנה כלים, ואפי' אם קונה גם את הבהמה לא קנה את הכלים, דחצר מהלכת אינה קונה דלא איתרבי אלא גגו חצרו וקרפיו דלא נייד והוי משתמר, ואף בעומדת אחי שעקרה יד ורגל וקנאה במשיכה לא קנה כלים, דכל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב נמי לא קנה כיון שהיא ראויה ללכת, ואם הבהמה כפותה קנה. וספינה שקפצו לתוכה דגים קנאם, דספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטי לה, וכן המגרש אשה ע"י שזרק גט לקלתה מגורשת לר"ש. מבואר במתני' דמגורשת בכהאי גוונא, וכתבו תוס' דדוחק לאוקמי בכפותה, או דמסברא מקשי, דקלתה מינח נייחא והיא מהלכת תחתיה. והויא דומיא דיד שהיד נחה והאדם מהלך. אבל לענין עמידה בפני ת"ח רוכב הוא כמהלך, ובאגוז בכלי וכלי צף ע"ג מים הגמ' מסתפקת כיון שבמשכן לא היו מצניעים בדבר המתננד. תוס'.

וכתבו התוס' (ד"ה משוך) דספק הגמ' היה דווקא בבהמה כיון שמשרכת בהמה שהולת מעצמה לא שייכא בכלים, אבל באומר משוך קופה זו קני כלים שבתוכה פשיטא דקנה. וכתבו התוס' דמה ששינוי (משך חמרין ופועלים לתוך ביתו) שאינו קונה, י"ל דאיירי בדלא אמר ליה קני, ואינו רוצה שיקנה אלא במשיכת פירות עצמם, או דאיירי שלא פסק אלא אחרי המשיכה. עוד כתבו התוס' דבאמר ליה משוך בהמה זו קני כלים שעליה פשוט שאינו קונה שלא התכוון שיקנה בקנין חצר, אלא ע"י משיכת הבהמה. ועו"ל דהספק במשוך כדי ללמד דלא איירי בכפותה.

זכיה במציאה ובפאה עבור אחר

מתני'- הרואה מציאה ואמר לחבירו תנה לי והגביה חבירו ואמר "אני זכיתי בה" זכה בה המגביה, אבל אם אחר שנתנה לו אמר "אני זכיתי בה תחילה" לא אמר כלום, דאף אם המגביה מציאה לחבירו לא קנה, אם נתכוון המגביה לקנות הא יביה ניהליה במתנה, ואי לא נתכוון לקנות הוי הפקר עד שהגיע ליד השני ואז קנאו השני, דעקר מיזדו לשם קנין.

המלקט פאה עבור עני- לר"א זכה חבירו, ולחכמים יתנה לעני הנמצא ראשון. ואמר ריב"ל שאף לרבנן אם המלקט הוא עני זכה חבירו, ולא נחלקו אלא כשהמלקט הוא עשיר, דלר"א אומרים מיגו דאי בעי מפקר נכסיה והוי עני וחזיא ליה, ומיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, ולרבנן אין אומרים תרי מיגו. ובעל השדה אפי' הוא עני לא יכול לזכות עבור עני אחר אף לר"א, דילפינן "לא תלקט לעני" להזהיר עני על שלו.

אם יש ראה ממתני' לעני המלקט פאה עבור עני- רב נחמן אומר שממתני' משמע שאף בעני המלקט לעני סוברים רבנן דלא קנה דלא אמרינן מיגו דזכי לנפשיה אלא כשזוכה גם לעצמו. דמתני' איירי בהגביה מציאה עבור חבירו ונמלך ואמר אני זכיתי בה וקתני דזכה בה, וכיון שהמגביה יכול לזכות במציאה הוי כמו עני המגביה לעני וקתני דזכה.

עולא מפרש דמתני' איירי כשאומר המגביה שמתחילה כשהגביה התכוון לזכות לעצמו. ועל כן קתני בסיפא אני זכיתי בה "תחילה" לאשמועינן שאף ברישא אמר תחילה דאי משום סיפא לא צריכא שהרי אם לא אומר תחילה פשוט שאינו זוכה שהרי כבר אינה בידו. ורב נחמן סובר שרק בסיפא איירי באמר תחילה.

המגביה מציאה לחבירו- לרב נחמן ורב חסדא לא קנה חבירו, דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דלא קנה דלאו כל כמיניה לחוב מאחר שלא עשאו שליח. רש"י. ובתוס' כתבו שגם אם עשאו שליח לא קנה. ולרבי יוחנן קנה חבירו, ומתני' איירי שאמר תנה לי ולא אמר זכה לי ולא עשאו שליח לקנות בהגבהה, ולכן יכול לחזור בו עד שהביאה לחבירו. וכתבו תוס' דדווקא במיגו דזכי לנפשיה קונה לריו"ח, אבל בעלמא תופס לבעל חוב לא קנה. עוד כתבו דבדעת אחרת מקנה האומר תנו כאומר זכו.

והקשו התוס' (ד"ה רב נחמן) דאיתא בביצה שאם מילא מים ונתן לחבירו לרב ששת המים כרגלי הממלא (לענין תחומין) ולרב נחמן כרגלי מי שנתמלא לו, ומסיק התם דמגביה מציאה לחבירו פליגי. ומשמע שרוב נחמן קנה חבירו והכא אמר דלא קנה. ות' התוס' דבאמת לא קנה חבירו, ומי"מ גם המגביה לא קנה, וכושמסום לחבירו קנה חבירו. ור"ת פירש דשאני התם שאינו חב לאחרים כיון שיש הרבה מים בבור. עו"ל דלרב ששת קנה חבירו, ומי"מ המים כרגלי הממלא כיון דזכי רק ע"י מיגו.

מציאת פועל- פועל שמצא מציאה, אם בעה"ב שכרו לפעולה מסוימת מציאתו לעצמו וינכה בעה"ב משכרו את זמן הגבהת המציאה, ואם אמר לו עשה עימי מלאכה היום מציאתו לבעה"ב. הגמ' מבארת שאף למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה, שאני פועל דידו כיד בעה"ב, שאע"פ שיכול לחזור בו אפי' בחצי היום, (וידו על העליונה אפי' אם נתיקרו פועלים. תוס') מי"מ אין הטעם משום שאין ידו כבעה"ב אלא משום דכתבי' "כי לי בני ישראל עבדים", אבל לפני שחזר בו ידו כיד בעה"ב.

מותר לאדם להשכיר עצמו, ואינו עובר משום "כי לי בני ישראל עבדים" אלא עבד עברי, שאינו יכול לחזור בו ואינו יוצא קודם זמנו אלא בשטר שחרורו. תוס'.

ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה, זכה בה המחזיק.

קנין חצר וד' אמות

קנין ד' אמות- חכמים תיקנו שד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום שאם יש סביבותיו דבר הפקר אין אחר רשאי לתופסו. וכתבו תוס' דבגניבה אין קנין ד"א, אלא רק במציאה דלא ליתי לאינצוי, ובגט משום עיגונא. וקנין ד"א הוא אף אם לא אמר אקני. ומה שמצינו שאם זרק טליתו על פאה או שנפל עליה וכן בעומר שכחה לא קנה (ואין עין המהפך בחררה במציאה או הפקר. תוס'), הטעם הוא משום דגלי דעתיה שרוצה לקנותה בפילה ולא בקנין ד"א. וכן במציאה אם נפל עליה ובא אחר והחזיק בה זכה המחזיק מהטעם הנ"ל. ולרב פפא לא קנה בפאה משום שאין קנין ד"א אלא בעלמא בסימטא ברה"ר ובצידי רה"ר, אבל ברשות בעה"ב אע"פ שהתירה לו תורה להכנס לשם, לא חשיב חצירו לקנין ד"א שהרבה חברים יש לו בתוכה. ולרב ששת אין קנין ד"א אלא ברה"ר ובצידי רה"ר ולא בסימטא.

י: חצר וד"א בגט קטנה- קטנה ששמו גט בחצרה או בד' אמות שלה קנתה, דאע"פ שכתוב "ידה" הא כתב "ונתן" מכל מקום מדלא כתיב ובידה יתנהו, ובתוס' כתבו דילפינן מכלל ופרט וכלל, ד"ושלחה" חזר וכלל. וחצר דגט משום ידה איתרבאי (למסקנה אף לר"ל) ד"בידה" משמע ברשותה, דאי משום שליחות הרי ילפינן כבר שליחות מ"ושלחה", וכיון שיד קטנה מועיל בגט ממתני שידועת לשמור גיטה, דלא נתמעטה אלא שוטה, חצר קטנה נמי מועילה בגט. וכתבו התוס' דגט בתוך ד"א מועיל אפי' יכולה לשומרו כמו הבעל, ומחזיק לד"א מועיל אם רק היא יכולה לשומרו.

קנין חצר וד"א במציאת קטנה- אמנם לענין קנין קטנה במציאה נחלקו ריו"ח ור"ל, לריו"ח יש לה חצר וד"א, דסבר דילפינן מדרבנן. תוס'. מציאה מגט וחצר משום יד ויש לה יד. לר"ל לא ילפינן מציאה מגט ממונא מאיסורא, ואין מועיל חצר וד"א במציאה אלא מדין שליחות שממה שריבתה תורה ששליח מועיל לומדים גם חצרה דהוי כשלוחה, (ומה שצריך רבי בגניבה היינו כדי שלא נאמר אין שליח לדבר עבירה) וממילא קטנה שאין לה שליחות דבפרשת שליחות "איש" כתיב אין לה קנין חצר וקנין ד"א, אבל קנין יד לכו"ע ילפינן מגט. תוס'. ואב"א לא פליגי אם חצר משום יד או שליחות אלא בקטן שלא מצינו שיש לו חצר. ואב"א לא פליגי כלל וכל אחד דיבר על ענין אחר לענין גט יש לה חצר וד"א ולענין מציאה אין לה, אי נמי לקטנה יש חצר במציאה ולקטן לא.

קנין חצר בגניבה ואמאי אין אומרים בזה אין שליח לדבר עבירה- הגמ' מבארת שגם לר"ל שחצר משום שליחות לא אמרינן בזה אין שליח לדבר עבירה לחייב את המשלח, ולכן גנב שנמצאה הגניבה בחצירו ועל בפניה לגונבה חייב דכתבי' "המצא תמצא" (ושדי ידו בין המצא לתמצא והוי כלל ופרט וכלל. וכתבו התוס' דאין להוכיח שחצר מטעם יד ממה שלומדים חצר מיד, שהרי אפי' בידו אינו קונה בגניבה בעל כרחו, וא"כ י"ל דמועיל מטעם שליחות, משא"כ בגט דמהני בע"כ אי"כ מועיל מטעם יד), משום דשאני חצר שאינה "בר חיובא" ולא שייך בזה דברי הרב דברי התלמיד דברי מי שומעין (אמנם אשה ועבד שגנבו אין המשלח חייב דחשיבי בני

חיובא שהרי חייבים לשלם אחר גירושין או שחרור, והשולח את הבעירה ביד חש"ו פטור אע"פ שאינם בני חיובא, משום דאינם בני שליחות. תוס'.) וי"מ דשאני חצר שפועלת בעל כרחא, ורק בדבר שיכול שלא לעשות אין שליח לדבר עבירה וכתבו התוס' דה"ה היכא שאין השליח יודע שהוא גנוב הוי שליח דהוי כמו בעל כרחו. ונ"מ בין הביאורים ככהן ששלח ישראל לקדש עבורו גרושה שיש איסור גם על הקידושין. (וכתבו התוס' דלפני עוור לא חשיב בר חיובא כיון שמותר לקדשה לעצמו, אבל כהן שמקדש לכהן אחר כיון שאם מקדשה לעצמו חייב מיקרי בר חיובא. ואף למ"ד קידש ולא בעל אינו לוקה, מ"מ כשבעל לוקה גם על הקידושין, אי נמי נ"מ אם חלים הקידושין), וכן באיש ששלח אשה להקיף קטן ואשה אינה עוברת איסור בהקפת קטן (וגם בגדול לא עוברת אלא שהגדול לא ניח להקיפו כיון שהוא עובר איסור ואף שאינו מסייע עובר, אלא שאינו לוקה לפי שאין בו מעשה. תוס', אבל איש שהקיף קטן עובר), דאלו לא פועלים בעל כרחם, אבל אינם בני חיובא.

י"א. קנין חצר - מציאה או צבי שבור או גוזלות שלא פרחו שנמצאים בחצרו קנאם בקנין חצר דמשתמרים הם בשדה אם לא יטלום אחרים. וכתבו תוס' דאפי' לא אמר זכתה לי שדי קנה. אבל צבי רץ כדרכו או גוזלות מפריחין אינו קונה בקנין חצר אפי' אמר תקנה לי שדי. וכן צבי שבור שרץ אחריו ואינו מגיעו. תוס'. ואמר רב יהודה אמר שמואל דדווקא בחצר המשתמרת קנה שלא מדעתו, אבל חצר שאינה משתמרת קונה רק בעומד בצד שדהו. וכן סוברים עולא ורבה בר בר חנה.

כתבו תוס' (ד"ה ה"מ) דכיון שבחצר המשתמרת קונה אפי' אין עומד בצד שדהו, הא דאמרינן גבי משכון של גר ביד ישראל שאינו קונה בחצר "דליתיה" אין הכונה דליתיה למלוה אלא דליתיה למשכון בחצר. ובגט דאיתיה בעל כרחא אף במשתמרת בעינן עומדת בצד חצרה.

אם יש ראייה מדין שכחה בעיר דבעינן עומד בצד שדהו - היה עומד בעיר ואמר יודע אני שעומר שיש לי בשדה שהנחתיו שם מדעתי וסמכתי על הפועלים פועלים שכחוהו לא יהא שכחה, "יכול לא יהא שכחה אם חזר ושכחו ת"ל "ושכחת עומר בשדה" בשדה ושכחת ולא בעיר". הגמ' רוצה לבאר דבא ללמד דין "זכור ולבסוף שכוח" והיינו שזכר אחרי שהפועלים שכחו, אבל לפני שכחת הפועלים אינו חשוב זכור ולבסוף שכוח, דא"כ בכל פעם לפי הקצירה יאמר תקנה לי שדי. תוס'. שדווקא בשדה זכור ולבסוף שכוח לא הוי שכחה, אבל בעיר כיון שאינו עומד בצד שדהו הוי שכחה, וא"כ יש ראייה שחצר שאינה משתמרת אינה קונה אלא בעומד בצדה. והגמ' דוחה דיי"ל שבא לרבות ששכחת העיר הוי שכחה אם שכחו בעל הבית והפועלים. והגמ' דוחה ששכחת העיר לומדים מ"יהיה". ("ולא תשוב לקחתו" לומדים שיש בזה לאו. ומ"לא תשוב" לומדים ששכחה לאחריו הוי שכחה וכן בקרן זוית. תוס'. אבל לפניו לא הוי שכחה).

י"א. מעשה בר"ג וזקנים שהיו באים בספינה (לרש"י נזכר ר"ג שלא עישר, והיה ירא שיאכלוהו אנשי ביתו דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, אבל לתוס' לא שייכא האי חזקה אלא בחבר שמת או בהולך לימים רבים, ועל כן פירשו התוס' שכבר הפרישם והיה צריך להוציאם משום זמן הביעור. עוד כתבו שמה שלא נתן תרומה גדולה מפני שהפרישה לפני שנטע לפי שהיא קלה להפריש דחיטה אחת פוטרת את הכרי ומפרישה באומדן, ועוד דתרומה מפריש בשדה מיד אחר מירוהו). ואמר עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע בן חנניה שהיה לוי (וסבר שהקנס שקנסם עזרא היה לתת גם לכהן. ומה שמצינו שמגיפי דליתו נוסלים שחרם מלחם הפנים, ולחם הפנים אינו מותר אלא לכהנים, איירי במגיפי דליתו כהנים. תוס'). ומקומו מושכר לו וקיבל ממנו סבר המקום, דאין מטלטלין נקנים אלא במשיכה או בחצר. ולא קנה המקום בחליפין לפי ששאלה ושכירות אינם נקנים בחליפין. תוס'. ועישור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שהיה גבאי כדי שיזכה בו לעניים, ומקומו מושכר לו.

אם יש ראייה ממעשה דר"ג דלא בעינן עומד בצד שדהו - הגמ' רוצה להוכיח דקונה בחצר אע"פ שאינו עומד בצד שדהו, (ולא חשיב משתמרת, כיון שלא היה הפסק בין תבואת ר"ג לתבואתם. ומה שמצינו שהמשיכו

קונה זבל של שוורים דאתו מעלמא אע"פ שהשוכר משתמש בחצר, כיון שביט המשיכר פתוח לשם חשיב עומד בצד שדהו. תוס'). והגמ' דוחה שהקנה להם בקנין אגב דמשנתן כסף על הקרקע קונה מטלטלין בקנין אגב בלא משיכה, בין במכר בין במתנה, ואפי' אין המטלטלין על הקרקע שקנה, ורבי אבא לא קיבל תי' זה, וביאר רבא דטעמו משום שטובת הנאה אינה ממון שאפשר לקנותה באגב, שהרי מטעם זה לא הקנה להם ר"ג בחליפין, ולכן הפקדים והקנה להם את הקרקע וקנאום בחצר והגמ' דוחה דחליפין לא מועיל כיון שהם דרך מקח וממכר ובעינן נתינה במתנות כהונה לויה ומעשר עני, ואסור להקנותם בסודר שהוא דרך מקח, אבל אגב מועיל דחשיב נתינה.

שיטת רב פפא דבדעת אחרת מקנה לא בעינן עומד בצד שדהו - רב פפא מבאר שר"ג הקנה בקנין חצר, אע"פ שאינו עומד בצד שדהו, דנוחה מתנה לקנות כיון דדעת אחרת מקנה. (ומצינו שדעת אחרת מקנה שאני בדין צבי שבור וגוזלות שלא פרחו שבמציאה אינו קונה אלא אלא ברץ אחריהם ומגיעם, אבל במתנה קונה אע"פ שרץ אחריהם ואינו מגיעם). ומ"מ גבי גט אע"פ שדעת אחרת מקנה בעינן שתהא עומדת בצד ביתה או חצרה, דחוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו, אבל מתנה זכות היא וזכין לאדם שלא בפניו, דחצר משום יד איתרבאי, ואינה גרועה משליחות (וא"צ לדן יד אלא בקטנים דליתיה בשליחות), ושליחות מהני אף באין המקבל עומד בצד השליח, וזכיה כשליחות ומהני אף שלא מדעתו דאנן סהדי דניחא ליה שיהיה שליח, אבל גט אינו מועיל בחצר מדין שליחות דלא ניחא לה, ואינו מועיל אלא מטעם יד, וביד בעינן שתהא סמוכה לה (ואו מועיל בעל כרחא ובקטנה, אבל משתמרת לא מהני. תוס'). ובמציאה לא שייך שתקנה החצר מדין שליחות, כיון דליכא דעת המשלח ושליח, ועל כן לא מהני אלא בעומד בצד חצירו ומשום יד. (ואין החילוק משום שגט מועיל בע"כ, דא"כ כ"ש שיועיל באינה עומדת בצד ביתה או חצירה).

י"ב. קנין חצר באויר שאין סופו לנוח ובמתגלגל - רבא מסתפק מה הדין בזרק ארנקי (לרש"י איירי בהפקירו לכל הקודם ותוס' כתבו שאם הפקירו ליכא דעת אחרת מקנה אלא היא שלו עד שיזכה בה אחר) בפתח זה ויצא בפתח אחר, אם אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא, ואם סופו לנוח קנה בעל הבית ואין אחר שקלטה מהאויר זוכה ואמר רבא שאין ראייה מהא דאמרינן שלא בעינן רץ אחריהם ומגיעם אלא במציאה ולא במתנה, דשאני התם דמתגלגל כמונח.

דין מציאת בנו אשתו ועבדו

זכית קטן במציאה - מציאת קטנה לאביה, לרש"י משום דילפינן מקרא דכל שבח נעורים לאביה, והתוס' כתבו דבהפרת נדרים הוא דכתיב, אלא הטעם משום איבה, דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין. ומציאת קטן של אביו לשמואל טעמא משום שהקטן דרכו להביא את המציאה לאביו ומגביה לצורך אביו. ולרבי יוחנן בבנו הסמוך על שלחנו מציאתו לאביו ואפי' הוא גדול משום איבה, ואם אינו סמוך על שלחנו אביו מציאתו לעצמו ואפי' הוא קטן. וכתבו התוס' דלא שייך טעמא דסמוך על שלחנו אלא בבנו, שסמוך על שלחנו תמיד ואין אחר שיוון אותו, אבל אחר כגון יתום הסמוך על שלחנו אין סברא שתהיה מציאתו לחבירו. וכן בעבד ושפחה לא שייך האי טעמא כיון שבשכר טרחם הם אוכלים (וכן זוכים בעירוב וכדלהלן).

זכיה בעירוב - שיטת ר"ת שמחלוקת שמואל וריו"ח לגבי זכיה, היא נ"מ גם לגבי עירוב, דכל שזכיינו לאביו א"כ ידו כיד אביו ואינו יכול לזכות ממנו עירוב, ועל כן צריך לזהר שלא לזכות עירוב ע"י בנו גדול הסמוך על שולחנו, דהא קיימא לן כריו"ח. (והא דמבואר בעירובין נ"מ לענין קטן אם עירוב משום קנין או משום דירה, ואין החסרון שאינו יכול לזכות, אלא איירי ביש לו דירה במבוי). ואשה שזוכה בעירוב אע"פ שידה כידו, היינו היכא שיש לה בית באותו מבוי דמיגו דזכיה לנפשה זכיה לאחריני.

אם קטן זוכה לעצמו, ואם הוא נחשב עני לגבי לקט - השוכר פועל לקצירת שדה יכול בנו ללקט אחריו לקט הנושר, אם הפועל עני, אבל אם שכרו למחצה שליש ורביע (עשיר הוא והרי הוא כבעה"ב בשדה זה.

רש"י. וכתבו התוס' שאף אם הוא עני כיון שיש לו חלק בשדה חייב בלקט) לא ילקט בנו אחריו. ולרבי יוסי אף בזה ילקט בנו אחריו שאע"פ שהאב עשיר בנו עני הוא. הגמ' רוצה לתלות מחלוקתם אם יש לקטן זכיה, ולפי זה לרבי יוסי יש לו זכיה לעצמו, וכיון שמלקט לעצמו והוא עצמו עני מותר לו ללקט, וכיון ששמואל אמר שהלכה כרבי יוסי, צ"ב איך אמר שמואל שתקנו שמציאת קטן לאביו מפני שדרכו להביאה לאביו ומגביה לצורך אביו (ואי זוכה מדאורייתא אין די בטעם זה לבטל זכייתו. ריטב"א). והגמ' מיישבת ששמואל בא לבאר טעם תנא דמתני' הסובר שזוכה לאביו, וליה לא סבירא ליה. אמנם הגמ' מוכיחה שאף לרבי יוסי אין הקטן זוכה לעצמו (דסבר שיש במציאת קטן גזל גמור שהממירי חכמים בתקנתם כגזל גמור להוציאה בדיינים, ולת"ק אינה גזל אלא מפני דרכי שלום). ועל כן מבארת הגמ' שקטן לית ליה זכיה מדאורייתא, ומ"מ מותר ללקט מפני שעשו חכמים את שאינו זוכה כזוכה, כיון שנח לעניים האחרים שבניהם יוכלו ג"כ ללקט אחריהם. וכתבו התוס' דדווקא מטעם זה אמר שמואל שהלכה כרבי יוסי שעשו את שאינו זוכה כזוכה, אבל בעלמא לא ניחא ליה לאוקמי כרבי יוסי דהוא יחידאה. אמנם בספק בכור ג"כ ס"ל לשמואל כרבי יוסי דעשו את שאינו זוכה כזוכה. (אביי מיישב שזוכה בלקט משום דעשאוה כהלכו בה הנמושות שהעניים נתיישו ממנה, והגמ' שואלת שאסור לאדם לגרום לעניים להתייאש).

מציאת אשה לבעלה משום איבה, ואם גירשה אע"פ שלא נתן כתובתה, ואע"פ שהיא ספק מגורשת כגון זרק הגט ספק קרוב לו ספק קרוב לה שהוא חייב במזונותיה, מ"מ מציאתה לעצמה, הדכא לא שייך טעמא דאיבה.

מציאת פועל - תניא מציאת פועל לעצמו, בד"א שאמר לו נכש עימי היום, אבל אמר לו עשה עימי מלאכה היום מציאתו לבעה"ב. ומ"מ בנוקב מורגליות שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת שבדרך כלל שכרו יותר יקר מהמציאה, ולכן אם מצא מציאה מציאתו לעצמו וישלם לרבו שכר ביטולו. וכן אם מגביה מציאה עם מלאכתו מציאתו לעצמו מפני שלא ביטל ממלאכתו. לרב פפא רק בשכרו ללקט מציאות מציאתו לבעה"ב, אבל בסתמא מציאתו לעצמו.

מציאת עבד ושפחה - עבד ושפחה כנענית מציאתם אדון שהרי גופם קנוי לו עולמית. עבד עברי מציאתו לעצמו והיינו באופנים הנ"ל (עבד נוקב מורגליות, מגביה עם מלאכתו, לרב פפא) אבל בלאו הכי מציאתו לרבו כמו בפועל. ואמה העבריה שלא הביאה ב' שערות (שאלם הביאה יוצאת לחרות, וגם אינה יכולה אז למכור את עצמה. תוס'). אם אביה קיים מציאתה לאביה, ואם אביה מת לשיטת ר"ל שמייתת האב מוציאה מרשות אדון (ואינה עוברת ליורשים, ק"ו מסימנים), מציאתה לעצמה.

ענייני שטרות ודין שטר שנמצא

גביה בשטר חוב שאין בו אחריות נכסים שעבוד קרקעות - במתני' מבואר שלר"מ אין ב"ד נפרעים מהם ולחכמים ב"ד נפרעים מהם. לשיטת ריו"ח לר"מ אין ב"ד גובים ממשעבדי אבל מבני חרי גובים, ולרבנן גובים אף מבני חרי דאחריות טעות סופר. ולשמואל ורבי אלעזר לר"מ אין גובים בהם כלל, ולחכמים גובה מבני חרי. ובברייתא להלן (י"ג): מבואר כריו"ח.

עדי בחתומי זכין לו - לרב אסי לא אמרינן בשטרות עדי בחתומי זכין לו (אלא בשטרי הקנאה) ואביי סובר שבכל שטר העדים זוכים למלוה בחתימתם. ומ"מ דווקא כשמטו לידיה אח"כ, אבל אם לא מטו לידיה לא, כדתנן מצא גיטי נשים דיתיקי וכו' לא יחזיר שמה כתובים היו ונמלך שלא ליתנם.

כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ולא מיחזי כשקרא כיון שהוא כותב חובתו. תוס'. לרב אסי היינו דווקא בשטרי הקנאה שמקנה לו נכסיו מהיום אפי' לא ילווה, אבל בשטר רגיל אין כותבין אפי' ראו את ההלוואה, שמה לא ילווה מיד, ויבוא לטרוף לקוחות מזמן הכתוב בשטר. ולאביי בכל שטר כותבין, דעדיו בחתומי זכין לו, והא דתנן שטרי חוב המוקדמין פסולים איירי בהקדים כתיבתם לחתימתם, או שחתמו בתשרי וכתבו בתוכו ניסן.

ראש השנה למלכים - איתא בר"ה באחד בניסן ר"ה למלכים, ונ"מ לשטרי חוב המוקדמים. רש"י שם מפרש שאם ר"ה למלכים היה ביום שמלך המלך הזה, חוששים שמה נכתב השטר בכסלו וכתב בו שנת ג' למלך, והעדים ראו הלוואה בתמוז, וחוששים שזה היה אחרי הזמן הכתוב בשטר. והקשו התוס' דלאביי אינו מוקדם שהרי עדיו בחתומי זכין לו, ולרב אסי ליכא למיחש שהרי אין כותבין שטר ללווה בלי המלווה, ועוד וכו'. ועל כן פ"י התוס' שחוששים שיטעה ויחשוב שהמלך עמד יום אחרי היום שבאמת עמד בו, ואם ילווה באותו יום יכתוב שטר המוקדם בשנה שלימה.

ג' ביאורים בדברי המשנה לפי השיטות הנ"ל -

מתני' - מצא שטרי חוב לר"מ אם יש בהם אחריות לא יחזיר, ואם אין בהם אחריות יחזיר, ולחכמים בכל גוונא לא יחזיר. הגמ' שואלת למה בלי אחריות יחזיר והרי נפרעים מן הלווה, ואם הלווה מודה למה לא יחזיר.

לרב אסי איירי כשהלווה מודה, ומה שלא יחזיר ביש בו אחריות משום דחיישינן שמה כתב ללוות בניסן ולא לווה עד תשרי, ויטרוף לקוחות שלא כדין, דאיירי בשטרי דלאו אקנייתא. ואע"פ שאין כותבין שטר בלי המלווה, כיון שנפל ואיתרע חוששים לזה. ברש"י כתב דאיתרע משום שאם היה כשר היה נזהר בו, ובתוס' כתבו דחוששים שמה עדיין לא לווה ועכשיו רוצה ללוות בו, כדי לחסוך טירחא ופשיטי דספרא, אבל אם כבר לווה בו פשיטא שנזהר לשמורו.

אביי חולק על רבי יוסי וסובר שאין לחוש לזה אף בנפל ומשום כך סבר אביי שכל שטר כותבין ללווה אע"פ שאין מלווה עמו. ובתוס' כתבו דאין זה הטעם שאמר אביי עדי בחתומי זכין לו, שהרי יכול להעמיד בחייב מודה וחיישינן לפרעון ולקנוניא.

אביי מעמיד ג"כ כשהלווה מודה, וטעמא דלא יחזיר משום דחיישינן לפרעון וקנוניא שכבר פרע והשטר נפל מן הלווה ועושים קנוניא לטרוף מהלקוחות. וכן מפרש ריו"ח את המשנה. וסוברים רבנן ששטר בלא אחריות הוא כמלוה ע"פ ועל כן גובה מבני חרי. וכתבו התוס' שאין חוששים שכבר פרעו ונמחל שעבודו ורוצה לחזור וללוות בו, דלא חוששים שיבוא להפסיד לקוחות כדי להרוויח פשיטי דספרא לעצמו, ורק היכא שכתבו ועדיין לא לווה חוששים לזה כיון ששם יפסיד את דמי כתיבת השטר, וכן חושש הלווה שיש עדים שפרע וא"כ לא יוכל לגבות בשטר זה. תוס'.

ולשמואל דסבר שאין חוששים לפרעון וקנוניא המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר למלווה כיון שהלווה רגיל לקרוע את השטר מיד, אי סבר עדיו בחתומי זכין לו, יפרש את המשנה באין חייב מודה אלא טוען מזויף, ולר"מ יחזיר למלוה דס"ל שאין גובה בו אף מבני חרי, ויחזיר לצור ע"פ פלוחיתו, ולא יחזיר ללווה שהרי הוא טוען להד"מ. ולרבנן לא יחזיר אפי' בלא אחריות דאחריות טעות סופר וכן מפרש רבי אלעזר את המשנה.

י"ג: אמנם **בברייתא מבואר** שמחלוקת ר"מ ורבנן היא כשהחייב מודה, וחיישינן לפרעון וקנוניא. דקתני שאם מצא שטר שיש בו אחריות לא יחזיר אע"פ ששניהם מודים (דחיישינן לקנוניא ודלא כר"א ושמואל שאמרו שאין חוששים), ואם אין בהם אחריות אם אינו מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה, ואם הלווה מודה לר"מ דאמר שאינו גובה אלא מבני חרי דאין השטר שטר והוי כמלוה על פה בלי עדים יחזיר למלוה (ומבואר דלא כרבי אלעזר דאמר שלר"מ אינו גובה אף מבני חרי), ולחכמים גובה בו אף ממשועבדים דאחריות טעות סופר הלכך לא יחזיר דחיישינן לפרעון וקנוניא. (לא חשיב תיובתא דר"א בתרתי,

כיון שיסוד דברי ר"א הוא מחמת שסבר שנחלקו באין חייב מודה וכתבו התוס' שמה שאמר ר"א שאין חוששים לפרעון וקנוניא אין להקשות עליו מהברייתא, מכיון שאמר כך מכת מתני' דתנן וכל מעשה ב"ד חיזיר).

טענת מזויף בשטר הלוואה – רש"י מפרש שבשטר שנמצא ואין הלווה מודה לא אמרינן יתקיים בחותמיו, דכיון דנפל איתרע, ובתוס' הקשו למה ביש בו אחריות לא יחזיר והרי אם לא יקיימו לא יגבה, ואם יקיימו בדין הוא גובה. ואין לומר שחוששים שיגבה מלקוחות או מיתומים שלא בפניו, שהרי טוענים להם פרעו או מזויף (ותוס' מביא כמה ראיות שטוענים להם פרעו או מזויף). ות' התוס' דהכא כיון שהשטר נפל ואיתרע, וגם הלווה טוען מזויף, לכך לא יחזיר משום שחוששים שיוציא מלקוחות או מיתומים, ואין הקיום מועיל לזה דשמוא זיף בטוב עד כדי שהעדים מטיעים וסוברים שזו חתימתם. ואמנם מהלווה עצמו יתכן שיכול לגבות ע"י קיום שהלווה עצמו יודע שהוא מזויף ויטרח לסתור ראיתו. ואמנם אם אין הלווה בפניו לטעון מזויף מחזירים למלוה ויכול לגבות ע"י קיום, כיון שאין הלווה טוען מזויף. ומה שמצינו ז: ששטר מקיים לרבי יוסי יחזיר למלוה ואינו נאמן לומר פרעתי במיגו דמזויף, היינו משום שאינו מיגו טוב דמזויף יכולים להכחישו. ואי נימא שמהלווה עצמו גובה ע"י קיום י"ל שאין מחזירים השטר למלוה שמה יגבה מיתומים ולקוחות, ויכול רק לקיימו ולגבות מהלווה עצמו.

י"ד. מצא שטר הקנאה בשוק שאף אם לא לווה הא שעביד נפשיה, לשמואל יחזיר למלוה דלא חיישינן לפרעון ואפי' אין חייב מודה, דאם פרע היה זהיר לקרוע את השטר. ובברייתא הנ"ל מבואר דלא כשמואל, דקתני שלא יחזיר אע"פ ששניהם מודים, ומבואר דחיישינן לפרעון.

אחריות טעות סופר בהלוואה ובמכר – מבואר בברייתא שרלבנן שטר חוב שאין בו אחריות נכסים, גובה בו ממשעבדי. שמואל מבאר הטעם משום דאחריות טעות סופר (מסברא אמר כך ולא מברייתא שהרי לא ידע את הברייתא. תוס'). ואמנם דדוקא בהלוואה, דלא יתיב איניש זוזי בכדי, אבל במכר דעביד איניש דזבין ארעא ליומא שמה לא יטרפיה ממנו אם לא כתב אחריות אין למכר אחריות, ועל כן אמר שמואל שצריך הסופר לימלך אם לכתוב בשטר המכר שבה שפר ושעבוד שאם יבנה בעל חובו, יגבה הלוקח הקרן והשבח מעידיה. וצריך להמלך על כל אחד משלשתם אם לכותבו. וכתבו התוס' שאם לא כתב אחריות בשטר מכר וגבאה בעל חוב אינו גובה מהמוכר אף מבני חרי, אבל אם הנגזל טרפה גובה מהגזלן ואפי' ממשעבדי, דהוי מקח טעות, והוי כשטר הלוואה דאמרינן ביה אחריות טעות סופר. ואמנם אם פירש בשטר שלא באחריות אינו גובה אף מהגזלן. והלכתא (ט"ו): אחריות טעות סופר בין בהלוואה בין במכר.

מי נחשב בעל דין בגביה ממשעבדי – המוכר שדה לחבירו באחריות ובה בעל חוב לגבותו, נחשב המוכר לבעל דין מול הבעל חוב, כיון שאם הבעל חוב יגבה את הקרקע הלוקח יתבע אותו. ואם מכר שלא באחריות לל"ק לא חשיב בעל דין, ולל"ב חשיב בעל דין, דלא ניחא ליה שיהיה ללוקח תרעומת עליו. הקשו התוס' מאי נ"מ והרי כל טענה שיש למוכר טוענים ללוקח, ואין לומר דנ"מ אם העדים קרובים למוכר, דא"כ אף אם לא נחשב בעל דין פסולים העדים, כיון שיכול להיות לו נ"מ בעדות זו, וכמו שמצינו שעדים הקרובים לערב פסולים אף ללווה ולמלווה, וכן עדים הקרובים ללוקח פסולים אף למוכר. ות' התוס' שיש בזה כמה נ"מ, א' אם הלוקח אמר אין לי עדים או ראיה והמוכר מצא עדים או ראיה. ב' אם הבעל חוב חייב למוכר שבועה דאורייתא יכול לגלגל עליו שבועה דאורייתא גם על זה. ג' אם המוכר פקח ובעל דברים. ד' אין הבעל חוב מעיז פניו נגד ראונו. ה' אם יכול המוכר ללכת עמו לב"ד הגדול. ורש"י כתב שהנ"מ שאם נחשב בעל דין יכול לטעון לו פרעתין, או שיש לו עליו תביעה אחרת והוא מעכב חוב זה תחת התביעה.

הלוקח שדה ויצאו עליה עסיקין, עד מתי יכול לחזור בו – הלוקח שדה שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין (עוררין, אבל באנשים אפי' באחריות אינו חוזר. תוס'), יכול לחזור בה עד שלא החזיק בה, והיינו שלא דייש אמצרי. ואם מכר באחריות לל"ק יכול לחזור בו גם אח"כ, ולל"ב דינו כמוכר שלא באחריות, וישלם לו כשיגבוה ממנו. כתב רש"י דאיידי שלא נתן מעות, ומכר דייש אמצרי (שתיקן או הגביה גבולות השדה) קנאה בחזקה. אבל התוס' כתבו שאם נתן מעות קנה (אא"כ איירי באתרא דלא קנו בכספא) וכן אם החזיק בה קנה ואינו יכול לחזור בו, ועוד דייש אמצרי לא שמענו

שזה חזקה. ואם לא נתן מעות אפי' מי שפרע ליכא. אלא איירי שקנאה בקנין גמור ולא נתן מעות, ועד דדייש אמצרי חסר בסמיכות דעת ולכן יכול לחזור בו. והא דלא מצי א"ל המוכר שקול ארעא בזוזן, משום שכבר אינה שווה כשיעור מעותיה.

דין קרן שבה ופירות במוכר שדה גזולה

י"ד. המוכר שדה ונמצא שלא היתה השדה של המוכר אלא היא גזולה, לרב משלם המוכר ללוקח את דמי המכירה ואת השבח אם השביחה בגדר או זבל, (וא"ת ישלם הנגזל י"ל כגון שגזלה מושבחת והכסיפה ביד הגזלן, ובתוס' כתבו שמשלם הנגזל ללוקח את היציאה כדי יורד לשדה חבירו ונטל את השבח, והלוקח נוטל את השבח מן הגזלן). ולשמואל משלם לו רק את דמי המכירה ואפי' בלא אחריות דשטר המכירה הוי כשטר הלוואה דאמרינן ביה אחריות טעות סופר. תוס'. ולא את השבח, והלכתא (ט"ו): כרב שיש לו מעות ושבח, ואע"פ שלא פירש שיתן לו שבח.

הגמ' מסתפקת האם כשכתב בשטר שישלם לו את השבח צריך לשלם, או דלא ישלם שכיון שלא מכר את הקרקע א"כ היו המעות מלוה אצלו ומחזי כריבית. רב נחמן סובר שאין לו שבח כיון דמחזי כריבית.

ראיה מברייתא (המבארת דין גביה ממשעבדי) דלא כשמואל – והנה איתא בברייתא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות תנאי הכתובה שתזון האשה מנכסי הבעל לאחר מותו וכן הבנות יזונו מנכסיו עד שינשא מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם שלא יקנו קרקעות כיון שיחששו שיגבו מהם, ותנאי כתובה הוא בכל אדם ואין לו קצבה, ואכילת פירות ושבח קרקעות הם דברים שאינם ידועים וא"א להשמר מהם, אבל מבני חרי מוציאין.

לאכילת פירות ולשבח קרקעות היינו היינו בגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר ויש בה פירות שגזלה עם פירותיה ומכרה או שהפירות גדלו אצל הלוקח וטוען הנגזלן ארעאי אשבח (ומשלם היציאה ללוקח ואם השבח פחות מהיציאה נותן לו שבח) וגם השביחה הלוקח, ולקחה הנגזל, שגובה הלוקח מהמוכר קרן מנכסים משועבדים כיון ששטר המכירה קודם ואת השבח והפירות מנכסים בני חרי.

ביאור הברייתא אליבא דשמואל – לשמואל דס"ל שהלוקח מגזלן אין לו פירות ושבח, "שבח קרקעות" איירי בבעל חוב ולא בגזלן, ו"אכילת פירות" לרבא לא איירי במכרה אלא איירי שהגזלן אכל פירות וחפר בקרקע בורות שיחין ומערות, שאין הנגזל גובה ממשעבדי אלא את הקרן ולא את פירות (דמשמע שיוצאה מתחת ידו בדינא). ולרבה בר רב הונא איירי שלא מכרה אלא נטלוה מסיקין מן הגזלן ומחמתו (דמשמע שיוצאה מתחת ידו בעינא). ולרב אשי איירי שגזל שדה עם פירות והגזלן אכל את הפירות ומכר את השדה. ומ"מ אינו גובה הקרן ממשעבדי אלא כשעמד בדין לפני שמכרה לאחר ופסק ב"ד יש לו קול והוי כמלוה בשטר, דאי לא עמד בדין הוי כמלוה ע"פ שאינו גובה ממשעבדי, ומ"מ על הפירות לא עמד בדין (סתמא דמילתא קרנא תבע ברישא) ומ"מ בלא תיקון העולם היה גובה גם פירות ממשעבדי, דהוי"א הואיל ועמד בדין על הקרן יש קול גם לפירות. תוס'. ושבח קרקעות צ"ל דלא איירי בגזלן אלא בבעל חוב שטרף בעל חוב מהלוקח בשביל חובו, דיש לו שבח מהמוכר, ולא מיחזי כריבית דמכירה מעליא היא שהרי יכל לפרועו זוזי.

נקודות הפצה ברחברי הארץ. לפרטים 0527692282

יצא לאור עד כה – תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד), תמצית הש"ס ב' (נשים), תמצית תנ"ך, תמצית משנ"ב א', ותמצית ספרי מוסר

בסייעתא דשמיא הודפסו בשנת התשע"ו למעלה מ-60.000 גליונות. הוצאות ההדפסה גדולות ואינם ממומנות ע"י שום ארגון.

כל מי שיכול לסייע תבוא עליו ברכה.

אפשר לתרום גם בהו"ק או באשראי. לפרטים 0527692282